

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1877. Andra Kammaren. N:o 13.

Måndagen den 26 Februari.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtanden N:is 14, 15, 16 och 24;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 4;

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtanden N:is 3—5 (i samlingen N:is 4—6); samt

Andra Kammarens Fjerde Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 7).

§ 3.

Upplästes ett af Herr *Per Benjaminsson* insändt, så lydande sjukbetyg:

Att Herr P. Benjaminsson lider af bröstkatarrh och till följd deraf tills vidare måste hålla sig inne, intygas på embetsed. Stockholm den 26 Februari 1877.

E. Welander.
Med. Lic.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{4}$ 4 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.

Onsdagen den 28 Februari.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 innevarande månad.

§ 2.

Anställdes, enligt derom förut fattadt beslut, val dels af tjugu-
fyra valmän för att utse Riksdagens fullmäktige i Riksbanken och
Riksgäldskontoret jemte deras suppleanter och dels af sex suppleanter
för nämnde valmän; och befunnos efter valförrättningarnes slut hafva
blifvit utsedde

till *Valmän*:

Herr	<i>Johan Erik Johansson</i>	med 113 röster,
»	<i>L. J. Fahlander</i>	» 112 »
»	<i>J. F. Fredricson</i>	» 112 »
»	<i>C. Ifvarsson</i>	» 112 »
»	<i>Samuel Johnson</i>	» 112 »
»	<i>Gustaf Jonsson</i>	» 112 »
»	<i>Johannes Jonsson</i>	» 112 »
»	<i>Friherre I. Koskull</i>	» 112 »
»	<i>Hans Larsson</i>	» 112 »
»	<i>Nils Larson</i>	» 112 »
»	<i>I. Lyttkens</i>	» 112 »
»	<i>Ivar Månsson</i>	» 112 »
»	<i>Ola Månsson</i>	» 112 »
»	<i>Per Nilsson i Råby</i>	» 112 »
»	<i>S. F. Norén</i>	» 112 »
»	<i>P. Näsman</i>	» 112 »
»	<i>Pehr Pehrsson</i>	» 112 »
»	<i>J. Sandstedt</i>	» 112 »
»	<i>J. Smedberg</i>	» 112 »
»	<i>Anders Andersson i Smedbyn</i>	» 111 »
»	<i>Jan Andersson i Jönvik</i>	» 111 »
»	<i>Anders Peter Andersson</i>	» 111 »
»	<i>J. E. Billström</i>	» 111 »
och	» <i>Chr. Christensson</i>	» 111 »

samt till

Suppleanter:

Herr	<i>A. P. Lind</i>	med 74 röster,
»	<i>N. Fossér</i>	» 74 »
»	<i>P. G. Sandberg</i>	» 74 »
»	<i>Magnus Andersson</i>	» 74 »
»	<i>P. A. Hellgrén</i>	» 74 »
och	» <i>Lasse Jönsson</i>	» 74 »

Den här ofvan angifna ordning mellan suppleanterne bestämdes genom lottning.

§ 3.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 20, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Sjunde hufvudtitel.

Punkterna 1 och 2.

Biföllos.

Punkten 3.

Lades till handlingarne.

Punkterna 4—7.

Biföllos.

Punkten 8.

Lades till handlingarne.

Punkterna 9—19.

Biföllos.

I *punkten 20* hade Utskottet hemställt:

att Riksdagen måtte, på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, till inköp af en tomt i Karlskrona, för framtida ombyggande af landsstats-embetshuset derstädes, på extra stat för år 1878 anvisa ett belopp af 30,000 kronor.

*Om anslag till
inköp af en
tomt i Karls-
krona.*

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken Herrar *O. B. Olsson* och *Liss Olof Larsson* inom Utskottet reserverat sig, anförde

*Om anslag till
inköp af en
tomt i Karls-
krona.
(Forts.)*

Herr O. B. Olsson: Herr Talman! Mine Herrar! Jag har icke kunnat biträda Utskottets förslag i denna punkt, hvarföre jag reserverat mig mot detsamma. Den ifrågakvarande tomten är beräknad att kosta 30,000 kronor i inköpspris, men, såsom Herrarne torde finna af statsverkspropositionen, är den ganska obetydlig. Den innehåller blott 6,300 qv.-fot, och om man reducerar dessa till qv.-famnar, kommer hvarje qv.-famn att kosta 171 kronor och några öre. Detta pris tyckes mig vara allt för dyrt. Nu kan visserligen göras den invändningen, att det finnes byggnader på denna tomt. Detta är en sanning, men om man genomser Kongl. Maj:ts proposition, i hvad den rörer de ritningar och kostnadsförslag, som uppgjorts för byggande af det nya landsstatsembetshuset, skall man der finna, att deri upptagits de materialier, som kunde för nybyggnaden användas dels från nu ifrågakvarande hus och dels från det gamla embetshuset, till icke mera än 5,000 kronor, i följd hvaraf man kan antaga, att det förra i sitt nuvarande skick icke kan hafva så synnerligen stort värde.

Jag förutser äfven, att den anmärkningen skall kunna framställas, att denna tomt är nödvändig för uppförandet af det nya landsstats-embetshuset. I fall denna anmärkning verkligen framställes, så får jag dock på förhand förklara, att den icke är riktig. Tomten, på hvilken nu varande landsstatshuset är beläget, har nemligen en längd af 175 fot och en bredd af 80 fot utmed den s. k. Ronnebygatan samt 130 fots längd och 70 fots bredd utmed Stenbergs gränd. Förslaget att inköpa ifrågakvarande tomt har väl tillkommit i den afsigten, att kronan derigenom skulle komma i ego af hela kvadraten på tre sidor, hvarigenom fasaden på det nya embetshuset skulle kunna läggas åt Drottninggatan, hvilket icke kan ske, med mindre tomtens inköpes af staten. Men fasaden kan med lika fördel läggas åt Ronnebygatan, der, såsom förut är nämnt, en sträcka af 175 fot i längd och 80 i bredd tillhör kronans tomt, hvilken i sin helhet nu utgör en areal af tillsammans 23,100 qv.-fot.

Då således, såvidt jag kan finna, utrymmet förut är tillräckligt, samt det föreslagna inköpspriset är allt för högt tilltaget, tillåter jag mig yrka afslag å Utskottets förevarande hemställan.

Herr Sundin: Det är egentligen med anledning af de upplysningar, som af den förre ärade talaren lemnats i fråga om den till inköp föreslagna tomtens värde, som jag begärt ordet. Han har nemligen vid uppskattningen af tomtens värde tagit i beräkning endast och allenast densammans värde i och för sig sjelf; men på denna tomt ligger dock för närvarande ett hus, hvilket för egaren har ett ganska stort värde och som, äfven om det icke i sitt nu varande skick lemnar egaren ränta på så stor summa, som det här föreslagna inköpspriset, dock befinner sig i ett sådant skick, att detsamma, med några få förändringar i den undre våningen, skall rendera honom en sådan ränta. Då man derjemte finner af statsrådsprotokollet, att Kongl. Maj:t ansett inköpet af tomtens alldeles nödvändigt, derest en förbättring af landsstatsembetshuset skall kunna ega rum och en helt och hållet ny tomt för detta ändamål icke skall behöfva inom kort tid anskaffas,

så kan jag för min del icke inse, hvarför man icke skulle begagna sig af det nu erbjudna tillfället att få en tomt för drägligt pris. Jag sade drägligt, ty jag medgifver, att för kronan, som icke kan draga nytta af det å tomten uppförda huset i dess nu varande tillstånd utan temligen betydliga reparationer, det begärda priset är ganska högt; men jag vågar förutsäga, att, om dröjsmål med inköpet nu kommer att ega rum, det kan blifva ännu dyrare, emedan jemväl i Karlskrona prisen å tomter och hus äro i stigande.

*Om anslag till
inköp af en
tomt i Karls-
krona.
(Forts.)*

Man må dessutom icke undra på, att egaren af huset vill hafva detsamma fullt betaldt. Han har sjelf icke varit benägen att sälja huset, ty han har för öfver ett år sedan vidtagit arrangementer för dess reparerande, och därför nödiga materialier ligga ännu kvar på gatan, färdiga att användas till omändring af den undre våningen. Egaren skall utan tvifvel till slut reparera huset, och, sedan detta skett, blir det ännu dyrare.

Då, såsom förut är sagdt, behofvet att utvidga kronans nu varande tomt är erkändt icke blott af Stats-Utskottet, utan äfven af de sakkunnige personer, som för ritningarnes och kostnadsförslags upprättande anlåtats, tror jag för min del, att det icke är skäl att låta det nu erbjudna tillfället för en sådan utvidgning gå sig ur händerna, hvadan jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Gumælius: Herr Talman! Den näst föregående ärade talarrens uppgift, att prisen å tomter och hus äfven i Karlskrona äro i stigande, vill jag illustrera med en annan.

Vid 1870 års riksdag fann jag nemligen anledning att göra en liten erinran vid en annan statusens egendomsaffär i Karlskrona. Kongl. Maj:t hade då till Riksdagen gjort en framställning, hvilken Stats-Utskottet enhälligt tillstyrkt, men hvilken föreföll mig, så "grön" jag då än var, så besynnerlig, att jag fann mig derved böra fästa uppmärksamheten. Det var då fråga om att från kronan till Karlskrona stad sälja ett stort hus, som hade blifvit inredt till teater och dertill begagnats i 90 år.

Det pris, som då ansågs lämpligt för denna byggnad med tillhörande flera rymliga stadstomter, var 1,500 kronor. Stats-Utskottet, som pröfvade ärendet, fann, likasom Kongl. Maj:t förut funnit, nyss nämnda värderingssumma vara efter då varande förhållanden ganska antaglig. Mig föreföll dock, såsom sagdt, saken besynnerlig, hvarför jag gjorde en kort anmärkning derom i Kammaren och erhöll dertill efter af då varande representanten från Karlskrona bland annat den förklaring, att han vore "öfvertygad, att, om staten på motsvarande vilkor kunde få realisera sin öfverflödiga fasta egendom, vare sig i Karlskrona eller *annorstädes*, den ingalunda derpå skulle göra någon dålig affär". Så vidt jag vill minnas, förekom icke ordet *annorstädes* i det muntliga anförandet, men jag finner äfven det ordet upptaget i Andra Kammarens tryckta protokoll öfver diskussionen i denna sak. Företrädesvis lär dock hans yttrande om värde å statsbyggnader och tomter hafva afsett Karlskronaförhållanden. Nu finner jag att det i den föredragna punkten är fråga om att för statens räkning i samma

Om anslag till
inköp af en
tomt i Karls-
krona.
(Forts.)

stad inköpa ett annat dåligt och stort hus med åtföljande tomt för ett pris af 30,000 kronor. Utan att tillåta mig framställa något yrkaude, kan jag dock säga, att priset på hus och tomter måtte hafva betydligt stigit äfven i Karlskrona under dessa senare år.

Herr Key: Med anledning af den siste talarens anförande, ber jag att få yttra några ord. Såsom Herrarne finna af Bil. E sid. 43 i den Kongl. propositionen, väcktes redan vid 1865—1866 års riksdag fråga om att för nu afsedda ändamål inköpa en tomt i Karlskrona. Äfven jag tillåter mig således taga ett exempel ur det förflutna till motstycke mot det af den siste talaren anförda. Det hus, som den 27 Oktober 1865 af Kongl. Maj:t föreslogs att inköpas till landsstats-hus i Karlskrona och hvilket då tillhörde Grosshandlanden derstädes J. A. Lidstrand, kostade vid den tiden 40,000 kronor. Riksdagen ansåg emellertid detta vara för högt pris och afslog på den grunden den Kongl. propositionen. Sedermera såldes detta hus till enskild man för ett pris af jag tror något öfver 30,000 kronor, således lägre än den summa Kongl. Maj:t hade af Riksdagen för ändamålet äskat. Nu åter är för mig uppgifvet, att samma hus står i ett värde af 60,000 kronor. Här af framgår, att Riksdagen, derest den 1865 bifallt Kongl. Maj:ts proposition angående mera nämnda inköp, skulle hafva gjort en ganska god affär.

Nu är förhållandet med det af Kongl. Maj:t till inköp för statens räkning här föreslagna hus, att det ligger i ett hörn på samma tomt, hvarest öfriga landsstatens hus äro belägna, så att statens hus bilda en vinkel, i hvars spets den till inköp föreslagna tomten har sin plats. Huruvida 30,000 kronor är för litet eller för mycket för denna tomt, vågar jag icke afgöra. Hvad jag nyss omnämnde ådagalägger emellertid, att Kongl. Maj:t redan en gång förut framställt proposition om inköp för nu omhandlade ändamål af ett hus i Karlskrona till ett pris, som sedermera visat sig vara ganska billigt. Om Riksdagen skulle afslå hvad nu i samma fråga är föreslaget, så blir den naturliga följderna deraf helt enkelt den, att den nu varande egaren antingen låter reparera huset — och, såsom vi nyss hörde af representanten från Karlskrona, ligga redan materialier till en sådan reparation färdiga och framförda utanför huset — eller ock säljer han byggnaden till någon annan, hvarefter staten torde få svårt att utan ökad kostnad komma åt tomten. Att staten nu bör lägga sig till denna tomt för att derigenom komma i besittning af hela kvarteret i ostympadt skick, synes således vara påtagligt. Tomtens läge är sådant, att man bör betala något äfven därför.

Härtill kommer, att det är all anledning antaga, att man, genom att nu verkställa detta inköp, skulle kunna någon tid uppskjuta den nybyggnad af landsstatshuset, hvarem i den Kongl. propositionen talas. Inom Utskottet hafva vi haft tillgång till ritningar och kostnadsförslag till den ifrågakända nya byggnaden, och deraf funnit, att kostnadsförslaget, som uppgår till en slutsumma af 150,000 kronor, är för högt tilltaget, och Utskottet har föreställt sig, att denna summa skulle kunna i väsentlig mån inskränkas.

Man har uppgifvit, att landsstatens arkiv är beläget på landshöfdingeresidensets vind. Ett sådant förvaringsrum för så dyrbara handlingar kan väl icke anses lämpligt. Skulle nu, som sagdt, det ifrågakända tomtköpet göras, så kunde derigenom en mängd provisionella lokaler för landsstatens behof inredas och uppskof med ombyggnaden möjliggöras, till dess man hunne se till, om icke nu föreslagna kostnadsbelopp kunde i någon större mån reduceras.

*Om anslag till
inköp af en
tomt i Karls-
krona.
(Forts.)*

Af dessa anledningar har Utskottet ansett, att Riksdagen icke bör låta det tillfälle, som nu ypat sig att till billigt pris erhålla den i fråga varande tomten, gå sig ur händerna.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr O. B. Olsson: Representanten från Karlskrona yttrade, att det i fråga varande huset i väsentlig mån skulle förränta största delen af inköpssumman. Men det kan väl icke vara meningen att bibehålla den byggnad, hvarom här är fråga. De ritningar och kostnadsförslag, hvilka blifvit framlagda för Stats-Utskottet, visa tydligt att meningen är att bygga nytt länsresidens, och att det hus, hvars inköp nu ifrågasättes, skall nedrifvas. I så fall kommer staten icke att af detsamma draga annan eller större fördel, än en del byggnadsmaterialier för nybyggnaden.

Utaf bilagan till den Kongl. propositionen framgår, att egaren af huset, en Herr Ruben, redan i början af förra året hembjöd tomten åt kronan med förbehåll, att anbudet skulle stå endast af närmaste månaderna. Emellertid har mer än ett år sedan dess förflutit, men vi se ändå att han står qvar vid sitt erbjudande, ett förhållande som visar att han åtminstone icke är obenägen för affären. För min del anser jag dock fortfarande att köpeskillingen är alltför hög, och att tillräcklig plats redan finnes för att der uppföra nytt landsstatshus, hvarför jag yrkar afslag å den begärda summan.

Friherre Leijonhufvud: Då jag under många år varit karlskronabo och väl känner läget och beskaffenheten af i fråga varande byggnad, har jag ansett mig böra säga några ord. För min del instämmer jag helt och hållet uti hvad tvenne sakkunnige besigtningmän yttrat om densamma, nemligen att den är en särdeles miserabel byggnad, som icke länge kan bibehållas. Under de 11 år, jag var bosatt i staden (det är nu 9 år sedan jag flyttade derifrån) var ständigt fråga om att skaffa ny tomt och der uppföra ny byggnad. Stats-Utskottets vice ordförande har redan omnämmt, att det först var fråga om inköp af den s. k. Lidstrandska tomten, hvilket förslag likväl gick öfver ända. Sedermera gjorde vederbörande förfrågning å stationen, huruvida icke någon Kongl. flottan tillhörig tomt stod att vinna, och man fäste sig särskildt vid det s. k. amiralitetskansliet, men Kongl. flottan kunde icke afstå denna eller annan lämplig tomt. Man har slutligen sett sig omkring öfver allt i staden, men icke lyckats påträffa lämplig plats, åtminstone ingen, som genom ej för långt aflägsen belägenhet passar för ett landsstatshus. Således finnes ingen annan utväg än att bygga om det gamla, nu odugliga huset. Jag

Om anslag till
inköp af en
tomt i Karls-
krona.
(Forts.)

har ej sett ritningarne och kan ej kontrollera de mått, som Herr Ola Bosson Olsson uppgifvit, men hvad jag vet är, att den nuvarande byggnaden upptager hela tomtens längd mot såväl Drottninggatan som Ronnebygatan, och dock är huset mycket för litet. Det är således nödvändigt att öka tomtens utrymme. Inköpes nu den ifrågavarande, enskild person tillhöriga tomt, som upptager ena hörnet af kronans tomt, så erhålles en regelbunden och rymlig tomt, der den nya byggnaden får en fördelaktig belägenhet. På andra sidan åt Ronnebygatan ligger landshöfdingebostället, som ju ej kan undvaras och ej heller inskränkas. Enda sättet är således att inköpa den egendom, hvarom nu är fråga. Inköpssumman synes mig ej vara så halsbrytande, som en reservant velat framställa densamma, och om Riksdagen ej vid detta tillfälle lemnar medel till köpet, så kan med temligen viss-
het förutsägas, att tomten framdeles blir dyrare.

Jag röstar således för bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: Till de skäl, som blifvit anförda för bifall till Stats-Utskottets förslag i denna punkt, ber jag att få lägga ytterligare ett, nemligen att Stats-Utskottet vid sitt tillstyrkande af den Kongl. propositionen i ämnet tagit hänsyn till den omständigheten att, på sätt statsrådsprotokollet upplyser, om staten icke köper tomten, egaren af densamma vore oförhindrad att derå uppföra bageri eller ångqvarn eller hvilken annan verkstad som helst, som kunde hänföras till eldfarliga anläggningar. Då nu länsresidenset icke ligger på längre afstånd från tomten än två fots på ena och tio fots på andra hållet, så ansåg Stats-Utskottet det välbetänkt att genom inköp af tomten förebygga uppförande derstädes af för residenset eldfarliga anstalter.

Man har här talat om, att priset för den ifrågavarande tomtplatsen skulle vara så högt. Detta är visserligen något, som jag icke vågar bestämdt bestrida, men, i betraktande af de å tomten uppförda åbyggnader, tror jag den ifrågaställda köpesumman icke vara för dyr. Af statsrådsprotokollet synes nemligen, att dessa åbyggnader för närvarande arrenderas af staten mot en årlig afgift af 1,500 kronor, som ju dock utgör 5 procent ränta å samma köpesumma, 30,000 kronor. Vid sådant förhållande tror jag icke att man med skäl kan påstå det nu begärda priset för tomtplatsen vara för högt tilltaget och vågar derföre anhålla om bifall till Stats-Utskottets förslag i den föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, och propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkterna 21--23.

Blefvo jemväl bifallna.

§ 4.

Förekom till afgörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 14, angående reglering af utgifterna under riksstatens Första hufvudtitel.

Punkten 1.

Utskottet hade hemställt:

att, med uteslutande ur riksstaten af det för Hennes Maj:t Enkedrottningen uppförda anslag, det för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen af Kongl. Maj:t äskade anslagsbelopp, 72,000 kronor, måtte af Riksdagen beviljas; kommande dymedelst hufvudtiteln slutsumma, nu utgörande 1,266,000 kronor, att nedsättas till 1,218,000 kronor.

*Om anslag åt
H. K. H.
Kronprinsen.*

Herr O. B. Olsson, hvilken inom Utskottet anmält sin reservation mot förestående hemställan, begärde, efter dess uppläsning, ordet och yttrade:

För min del har jag icke kunnat bidra till det beslut, hvartill Stats-Utskottet i denna fråga kommit. Det är visserligen mindre behagligt att uppträda i densamma, men mitt samvete bjuder mig att göra det.

Som Herrarne torde erinra sig, beviljade vid 1865—1866 årens riksdag Rikets Ständer Hans Maj:t Konungen en förhöjning å dess apanage med 170,000 r:dr, eller från 630,000 r:dr, hvarmed det dittills hade utgått, till 800,000 r:dr. Efter denna tid, eller redan vid 1867 års riksdag och sedan vid alla derpå följande riksdagar ända till år 1873, väcktes motioner om nedsättning i anslaget under första hufvudtiteln. Alla dessa motioner afstyrktes dock af Stats-Utskottet. Frågan var emellertid hvarje gång den förekom föremål för öfverläggning i denna Kammare, och år från år ökades antalet af dem, hvilka ville att anslaget skulle nedsättas. Deras yrkande derom bemöttes emellertid alltid, i synnerhet från Första Kammarans ledamöter, med det uttrycket, att anslagen under första hufvudtiteln måste bibehållas oförändrade under konungens regeringstid, och resultatet blef, såsom sagdt, att Stats-Utskottet afstyrkte de ifrågavarande motionerna. Så blef dock ej förhållandet vid 1873 års riksdag, då nemligen Stats-Utskottet enhälligt och utan någon reservation beslöt att tillstyrka en nedsättning med 100,000 r:dr i anslaget under första hufvudtiteln, emedan, såsom Utskottet utlät sig, detsamma tvekade att tillstyrka bibehållandet af hela den anslagstillökning å första hufvudtiteln, som 1865 års Riksdag beviljat. Denna Utskottets framställning afslogs utan votering i Första Kammaran, men bifölls deremot af Andra Kammaran med 125 röster mot 56, hvilka senare voro för Kongl. Maj:ts proposition i ämnet. Vid gemensam omröstning rörande denna fråga afgåfvos i Första Kammaran 104 röster för den Kongl. propositionen och 21 röster för Stats-Utskottets förslag och i Andra Kam-

Om anslag åt
H. K. H.
Kronprinsen.
(Förts.)

maren 63 röster för den förra och 127 röster för det senare, hvilket således föll med en majoritet af endast 19 röster.

Ger man nu akt på det närvarande tänkesättet i landet rörande denna fråga, så tror jag mig kunna påstå att, så väl i landsorten — åtminstone har jag det mig bekant från den ort, jag tillhör och, efter hvad jag hört af åtskilliga kamrater, lärer förhållandet vara detsamma i deras hemorter — som här i hufvudstaden, man i allmänhet är emot det nu äskade anslaget under första hufvudtiteln, och man förundrar sig ej öfver att så är förhållandet. Det finnes i landsorterna jordbrukare, som innehafva smärre hemman och endast med mycken ansträngning och kamp kunna underhålla sin ofta ganska talrika familj. Enahanda är förhållandet i städerna i afseende å mindre industriidkare. Om ock den bevilning, som dessa erlägga till staten, i sjelfva verket är en ringa utgift, kännes den ofta ganska tung. Visserligen kan man lätteligen göra den invändning att, om ifråga satta anslag beviljades, det icke komme att åtminstone i någon nämnvärd mån inverka till förhöjning af deras bevilning. Detta vill jag gerna medgifva, men säkert är, att någon minskning i utgifterna för dem derigenom ej heller sker.

Ser man saken från en annan sida, så är både i gällande lag och kommunalförfattning den grundsatsen uttalad, att en familjefader är skyldig att draga försorg om sina barn, och jag anser att denna grundsats äfven bör vinna tillämpning i förevarande fall, så att, i synnerhet som Kongl. Maj:t uppbär stort apanage så vä från Sverige som Norge, någon tillökning å första huvudtiteln icke må ifrågakomma.

Inom Utskottet har jag förfäktat den mening, att anslaget under första hufvudtiteln till Kongl. Maj:t och den kongl. familjen måtte bibehållas oförändrade under Hans Maj:t Konungens regeringstid, och att till följd deraf anslaget till Hennes Maj:t Enkedrottningen måtte öfverlemnas till Kongl. Maj:t att deraf bestrida Hans Kongl. Höghet Kronprinsens behof nu och framdeles. Denna mening vann dock icke anklang inom Utskottet, och jag har anledning tro, att den icke heller skall röna några sympatier i Kammaren. Jag vill derföre icke längre vidhålla denna mening, utan i stället påyrka en nedsättning i det begärda anslaget, eller från 72,000 kronor till 40,000 kronor. Jag tror, att detta kan hafva skäl för sig, då man vet, att konung Carl XV såsom kronprins till en början icke hade högre anslag än 25,000 rdr b:ko eller 37,500 kronor. Då emellertid tiderna sedan dess förändrats samt rikets embets- och tjenstemän erhållit dyrtidstillägg äfvensom för att få en jemnare summa, har jag trott det vara lämpligare att bestämma anslaget till 40,000 kronor i stället för 37,500 kronor. Jag anser, att en sådan nedsättning i det nu äskade anslaget har skäl för sig äfven i betraktande deraf, att rikets främste embetsmän, statsministern och chefen för justitiestats-departementet samt utrikes ministern, icke hafva högre löner än 17,000 kronor den förre och 24,000 kronor den senare. Då dessa högt uppsatta embetsmän icke hafva löner till högre belopp, kan jag icke annat finna, än att en yngling, som ännu icke fullbordat sina studier, bör kunna låta nöja sig med

40,000 kronor, helst han utan allt tvifvel äfven kommer i åtnjutande af anslag från Norge.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid, utan yrkar nedsättning af det begärda anslaget till 40,000 kronor.

*Om anslag åt
H. K. H.
Kronprinsen.
(Forts.)*

Herr Svensén: Jag får erinra derom att ständigt riksdag efter riksdag återkommande klagomål försports af vännerna till en hög civillista öfver det för regering och Riksdag nedsättande i striderna om Första hufvudtiteln. Derföre bestämdes ock vid 1873 års riksdag civillistan till en viss summa i ett för allt, och man hoppades då att gå fri från dessa obehagligheter. Det är derföre man med skäl kan fråga: hvarföre just från samma sida väcka dessa strider till lifs? Motivering, annars nödig för de minsta anslag, har icke gifvits för Kongl. Maj:ts framställning i detta fall. Gammal häfd gäller ej här; Konungens ställning i en parlamentarisk stat är ej densamma som fordom, konungahusets än mindre.

Konungens anslag, i *princip* bestämdt för hans regeringstid, bör alltså ej mer än andra embetsmäns löner ändras i mån af växlingar inom familjen, men af billigheten att bibehålla Kongl. personer vid redan gifna anslag följer ej skyldigheten att gifva *nya* sådana. Om man nu tillstyrker det begärda anslaget utan vidare motivering, skulle detta kunna tydas såsom ett löfte om anslag åt de öfriga Prinsarne, och sådant vill jag för min del icke vara med om.

Man måste dessutom erinra sig, att ett sådant omotiveradt bifall äfv^en förutsätter, att, om Kronprinsen och de öfriga Prinsarne träda i giftermål, civillistan måste icke så obetydligt höjas. Man kan nemligen antaga, att, då den förre tronföljaren till en början hade $\frac{1}{3}$ af konung Carl XV:s anslag, Kronprinsen såsom gift ej kan erhålla mindre än $\frac{1}{3}$ af nu varande Konungens anslag, eller 160,000 kronor, och derest, såsom förr, de öfriga Prinsarne erhålla hälften af Kronprinsens apanage, kommer alltså första hufvudtiteln att ökas med 400,000 kronor. Nu är dock händelsen, att civillistan i Sverige är, i förhållande till den öfriga budgeten, större än i en mängd andra länder. När frågan om denna hufvudtitel behandlades vid 1873 års riksdag, yttrades, som jag vill minnas, att i Holland vore civillistan låg, jag tror icke mer än 200,000 kronor, emedan konungahuset egde ovanligt stor förmögenhet. Måne icke detsamma skulle kunna sägas äfven här, ty det är ju känt, att vårt konungahus eger gauska stor förmögenhet både inom och utom Sverige.

Då civillistan 1873 bestämdes, ifrågasattes att afpruta 100,000 kronor på det begärda anslaget, men då uppträdde en talare och framställde det yrkande, att man skulle sätta civillistan så hög sig göra lät samt derefter låta den vara bestående under Konung Oscars regeringstid, men derjemte förutsatte samme talare, att detta skulle ske utan afseende på huruvida familjen minskades genom dödsfall eller familjefadrens pligter i någon mån upphörde, derigenom att de då minderårige medlemmarne uppnådde myndighetsåldern eller andra dylika omständigheter. Då nu de 100,000 kronorna icke afdrogos, utan Stats-Utskottets förslag derutinnan afslogs af Riksdagen efter gemensam

Om anslag åt votering, hade man, såsom jag nyss nämnde, hoppats, att den förut-sättning jag berört skulle härvid iakttagas, och hade detta skett, skulle anslaget på hufvudtiteln varit 127,000 kronor mindre än nu är fallet.

Helst skulle jag velat afslå den nu föredragna punkten. Men då en föregående talare endast yrkat nedsättning i anslagsbeloppet, torde lämpligast vara att förena sig i detta yrkande, och anhåller jag således om proposition derå, att anslaget för Hans Kongl. Höghet Kron-prinsen må bestämmas till 40,000 kronor.

Herr Dickson: Då hvarje diskussion i denna Kammare rörande första hufvudtiteln, enligt hvad erfarenheten visar oss, alltid är allt annat än angenäm, så vågar jag verkligen göra den vördsamma hem-ställan till Kammaren, huruvida Kammaren icke skulle finna fördel-aktigast, om all diskussion rörande detta ärende finge upphöra, och Herr Talmannen tillåtas att framställa proposition. Jag kan icke fin-na, hvartill en diskussion i detta ämne skall tjena, ty vi böra ihåg-komma, att hvad vi här yttra i ett ämne sådant som detta ställes icke blott till oss sjelfva och hela vårt land, utan att jemväl utlandet tager deruti liflig del, och jag tror att i allt hvad som rör förhållan-det mellan Riksdagen och konungahuset bör riksförsamlingen afhålla sig från uttalanden, som icke kunna vara annat än oangenäma.

Jag vågar därför hemställa, att alla, som hafva antecknat sig för att afgifva yttranden i ämnet, måtte låta utstryka sina namn.

Herr Anders Aug. Andersson: Det är visst icke utan tvekan någon kan vilja upptråda mot en hufvudtitel, som egentligen rör vår konung och vårt älskade konungahus, och jag vill icke heller för min del tala mot anslaget i sin helhet under denna hufvudtitel, men i af-seende på den del deraf, som rör de för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen begärda 72,000 kronorna, kan jag icke annat än låta be-tänkligheterna vika, och yttra några ord.

Jag tror nemligen för min del, att det aldeles icke kan vara nyttigt för en så ung furste som vår kronprins, hvilken ännu icke hunnit den ålder, att han lemnat studerkammaren, att han blir in-dragen i ett sådant öfverflöd, som skulle förorsakas genom beviljande af hela detta ansiag.

Dessutom hyser jag den åsigten, att en furste, som i en framtid skall regera öfver ett folk sådant som det svenska, hvars hela tillvaro beror på att kunna hushålla och spara, också i tid bör vänja sig vid att sjelf iakttaga hushållning och sparsamhet. Jag tror också, att, om vår unge Kronprins skall kunna inhemta de stora kunskaper och lärdomar, hans höge fader i så rik grad besitter, så har han icke tid att slösa bort så mycket penningar som 72,000 kronor.

För min del vill jag icke ingå i någon närmare granskning af denna ömtåliga fråga, utan anhåller vördsamt, på grund af de enkla ord jag nu haft äran uttala, om bifall till och proposition å deras mening, som yrkat summans nedsättning till 40,000 kronor.

Herr J. M. Svensson: Jag skall icke för min del förlänga diskussionen, utan anhåller endast att få instämma i det af Herr Ola Bosson Olsson framställda yrkande.

*Om anslag åt
H. K. H.
Kronprinsen.
(Forts.)*

Herr Jöns Pehrsson: Jag har uppburit icke så litet försmädelse, derföre att jag var den, som först väckte motion om nedsättning i anslagen under första hufvudtiteln och synnerligen derföre att jag numera upphört dermed. Jag hade verkligen trott, att jag skulle förskonas från att vidare yttra mig i någon dylik fråga, emedan jag alltid hoppats på att någon anledning till diskussion i afseende å anslagen till första hufvudtiteln icke skulle uppstå, åtminstone icke så länge jag vore ledamot af Riksdagen.

Då så likväl icke inträffat, anser jag för min skyldighet att yttra några ord om nu begärda anslag, ehuru jag skall efterkomma Herr Dicksons uppmaning och icke vara mångordig.

Skulle man betrakta saken endast ur rent principiel synpunkt, så borde Riksdagen afslå hela det till Kronprinsen begärda anslaget, men då man äfven torde böra betrakta den från en annan sida, nemligen att Hans Kongl. Höghet är Sveriges Kronprins, så torde han väl i sådan egenskap vara berättigad till anslag. Då vi dessutom genom tidningarne hafva sett, att för norska Stortinget blifvit framlagdt ett förslag att till Hans Kongl. Höghet Kronprinsen, som under närvarande förhållanden icke är något annat än Sveriges och Norges Kronprins och för hvilken successionsordningen lägger hinder i vägen att blifva något annat, måtte från Norge utgå ett anslag af 40,000 kronor, och då jag är fullt förvissad om, att våra bröder norr-männen lika högt som vi älska den blifvande tronföljaren, skulle väl deraf med skäl kunna dragas den slutsats, att båda nationerna böra bidraga lika mycket till underhållet af Hans Kongl. Höghet Kronprinsen. Och då jag hört talare förut yrka på att det nu begärda anslaget till Kronprinsen skulle nedsättas till 40,000 kronor, förenar jag mig med dem så mycket hellre, som man icke har någon anledning att förmoda, att norska Stortinget skall afslå det der begärda anslaget.

Jag tror, att summan ändock för en och hvar, som förstår att bedöma saken, skall synas tillräckligt stor, åtminstone så länge Hans Kongl. Höghet lefver ogift, och för så vidt man icke åter i Sverige, likasom en gång förut har i landet skett, vill införa den grundsatsen, att allt bör ske med lyx och öfverfföd. Jag tror likväl för min del, att vi böra se till, att detta icke å nyo blir det rådande systemet här i Sverige, ty vi hafva tillräckligt länge varit inne på den vägen. Jag föreställer mig, att svenska nationen är så sinnad, att den å ena sidan väl vill hafva en konungafamilj, men å andra sidan också önskar, att detta konungahus skall vara så folkligt och demokratiskt som möjligt och för att lemna en antydning om, att detta är nationens önskan, anser jag, att Riksdagen handlar alldeles klokt och rätt, om den nedsätter det begärda anslaget till 40,000 kronor.

Jag tror ändock icke, att någon, som vill opartiskt bedöma saken, skall kunna säga, att Riksdagen derigenom förnärmar Kronprin-

Om anslag åt seu eller konungahuset i sin helhet, hvarför jag för min del yrkar
H. K. H. summans nedsättande till nämnda belopp.
Kronprinsen.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Statministern Friherre De Geer: Lika med en föregående talare, anser jag, att det hade varit önskligt, om all diskussion i detta ämne undvikits, men då hans uppmaning till de många talare, som anmält sig, icke synes vinna efterföljd, ber jag att redan i början af öfverläggningen få yttra några ord, i synnerhet som en talare yttrat, att den Kongl. propositionen saknade all motivering.

En uppfattning, som blifvit framställd af flere talare och som jag vet delas af ganska många, är att civillistan bör vara bestämd en gång för alla under en och samma Konungs regeringstid och omfatta alla medlemmar af den Kongl. familjen utan afseende på de förändringar i nämnda familj, som under den regerande Konungs tid kunna inträffa. Man har här, bland annat, äfven åberopat det förhållandet, att enligt lag alla enskilda personer äro skyldiga att bekosta sina barns uppfostran, och detta utan afseende på om barnen äro flere eller färre. Detta är sant, så länge det är fråga om barn, men om barnen icke äro alldeles odugliga för något yrke, så lära de väl få föda sig sjelfva, då de hunnit den ålder, att de kunna göra detta. Hvad åter en tronföljare beträffar, så är han enligt grundlagen förbjuden att emottaga något embete, som medför inkomst. Han kan icke gerna heller slå sig på något yrke eller näringsfång. Om han icke har enskild förmögenhet, skulle han således komma att stå med tomma händer.

Hvad den här också vidrörda frågan om enskild förmögenhet beträffar, torde det vara åtskillige af Kammarens ledamöter bekant, att Enkedrottning Josefine, som efterlämnade en icke obetydlig förmögenhet, disponerat betydliga belopp till de yngre prinsarne, Hans Kongl. Höghet Kronprinsens bröder, af omtanke för dem, emedan det var ovisst om särskilda anslag för dem komme att framdeles af representationen beviljas. Kronprinsen har deremot fått ingenting. Han har således ingen förmögenhet och skulle, om anslag ej gäfves honom, blifva helt och hållet beroende af sin höge fader. Det anses i allmänhet icke medföra ett nyttigt inflytande på utbildningen af karakteren hos en myndig man, att i ekonomiskt afseende stå i beroende af andra, och vi veta, att i England det varit Konungen, som mer än en gång motsatt sig, att ett särskildt anslag skulle gifvas åt tronföljaren, för att denne skulle kunna hållas i beroende, men att parlamentet yrkat på och jemväl beviljat sådant anslag.

Här har gjorts anmärkning mot den föreslagna summans belopp, för den händelse att någon summa skulle beviljas, hvilket ingen talare nu syntes vilja bestämdt motsätta sig, och dervid har anförts, att åt Konung Carl XV såsom Kronprins anvisades blott 37,500 kronor. Det är sant, att det anslag, som anvisades åt Carl XV som Kronprins vid 19 års ålder, icke var större än 37,500 riksdaler. Detta var kort efter Konung Oskar I:s tronbestigning, då den största varsamhet iaktogs i afseende på begärande af anslag. Redan då beviljades likväl i Norge till Kronprinsen en summa af 40,000 kronor, och således

mera än i Sverige. Af Sverige beviljades vid samma tillfälle åt Kronprinsens yngre bröder ett anslag af 30,000 riksdaler, men något likartadt med detta är icke nu föreslaget. Det dröjde emellertid icke mer än ett par år, förrän Kongl. Maj:t fann sig föranlåten att för Kronprinsen begära ett anslag till förhöjdt belopp af 150,000 riksdaler. Rikets Ständer biföllo denna framställning endast på det sätt, att nämnda förhöjda anslag icke skulle utgå förrän Kronprinsen inträdde i äktenskap. Norge deremot beviljade det för Kronprinsen föreslagna anslaget att genast utgå med 80,000 riksdaler. Derigenom kom Kronprinsen Carl Ludvig Eugène äfven som ogift att åtnjuta ett större anslag än som nu är för Kronprinsen afsedt. Det skulle äfven kunna åberopas, att det anslag, som anvisades åt Kronprinsen Josef Frans Oscar, då han var 19 år gammal, uppgick till 150,000 riksdaler, sedan han förut vid 16 års ålder 1815 af Rikets Ständer undfått ett anslag af 50,000 riksdaler och dessutom för en gång till sin bosättning en summa af 60,000 riksdaler. Norge var äfven då frikostigare och gaf 64,000 riksdaler; i följd hvaraf hela det belopp, som han vid 16 års ålder disponerade, uppgick till 114,000 riksdaler. Detta anslag höjdes vid 1818 års riksdag, då han var 19 år, till 150,000 riksdaler.

Vid sådant förhållande och då man vet, hurusom penningen gäller vida mindre nu än då, synes Kongl. Maj:t icke hafva begärt mera, än som förut ansetts skäligt. För min del finner jag icke anslaget vara för högt tilltaget, vare sig att man fäster sig vid dessa föregående eller vid de anspråk, som i hvarje monarki ställas på tronföljaren och från hvilka Sverige visserligen icke utgör något undantag. Jag kan icke tro, att Kammaren skulle vilja följa de talare, som här uppträdt emot Stats-Utskottets nästan enhälliga tillstyrkande, och med ett afslag möta den första framställning, som göres för Sveriges nuvarande Kronprins.

Herr Lind: Det kunde väl förefalla en och annan något besynnerligt, att jag i en så grannliga fråga, som denna, begärt ordet. Men jag har föranledts dertill, emedan jag funnit, att grundlagens bud och föreskrifter icke blifvit behörigen iakttagna. I 54 § Riksdagsordningen stadgas, att Konungens skrivelser och propositioner med det undantag, som i 34 § förmäles, tillställas båda Kamrarna genom eu Statsrådets ledamot samt böra alltid vara åtföljda af Statsrådets och, i frågor om stiftande, ändring, förklaring eller upphäfvande af allmän civil-, kriminal- och kyrkolag, jemväl af Högsta Domstolens yttrande. I fråga varande proposition har förmodligen icke varit föredragen i Statsrådet, efter som den icke är åtföljd af något Statsråds yttrande. Då den således icke i laga ordning tillkommit, har Utskottet ej heller varit berättigadt att ingå i pröfning af densamma, hvarföre jag anser att Kammaren för närvarande ej kan göra annat än afslå Utskottets utlåtande i denna del.

Herr J. Fr. Carlsson: Jag skall söka att i viss mån ställa mig till efterrättelse den uppmaning, att afstå ifrån ordet, som nyss gjor-

*Om anslag åt
H. K. H.
Kronprinsen.
(Forts.)*

Om anslag åt des af en talare. Men efter som jag en gång begärt ordet, skall jag bedja att få tillkännagifva min åsigt i frågan. Det är visserligen svårt att uppträda emot ett anslag, sådant som detta, emedan det kunde tydas, som vore det förestafvad af en viss ovilja mot konungahuset. Men jag får öppet förklara, att detta icke är händelsen med mig, utan har jag ansett mig böra uppträda i följd af det förtroende, som jag erhållit, att deltaga i Kammarens öfverläggningar och beslut, och får jag förena mig med Herr Ola Bosson Olsson i hans yrkande om anslaget nedsättande till 40,000 kronor.

Herr Per Nilsson i Kulhult: Jag skall icke förlänga diskussionen, utan endast tillkännagifva, att jag ämnar rösta för anslaget nedsättande till 40,000 kronor.

Herr Key: Då ännu ingen af Stats-Utskottets ledamöter, med undantag af reservanten, yttrat sig i frågan, må det tillåtas åtminstone mig att med några ord antyda, från hvilken synpunkt Utskottet uppfattat frågan och hvilka de bevekelsegrunder varit, som föranlett dess beslut. Jag vänder mig då icke till dem, som af principiella skäl anse hvarje anslag på civillistan vara för högt, utan endast till dem, som döma efter förut befintliga, bestående förhållanden och på *dem* grunda sina beslut.

Betraktar man frågan på detta senare sätt, kan den ses från tvenne synpunkter. Den ena af dem afser det förhållande, hvaruti anslag, som äro uppförda på civillistan i vårt land, stå till dylika anslag i andra länder. Den andra består i en jämförelse mellan nu i råga varande belopp och dylika för uttill samma ändamål hos oss gifna.

En ärad talare i min närhet gjorde nyss en antydning om att de anslag, som hos oss äro upptagna under första hufvudtiteln, skulle vara större än motsvarande anslag i andra stater. För att belysa huru härmed förhåller sig, behöfver jag endast hänvisa till en allmänt känd bok, nemligen Almanach de Gotha. I densamma är uppgifvet, huru stora summor äro anslagna till de särskilda konungahusen i Europa, och Herrarne kunna deraf finna, att den summa, som för detta ändamål är anslagen i vårt land numera, långt ifrån att vara större, är tvärtom mindre än hvad som är anslaget till andra konungahus. För att blott taga *ett* exempel, från *ett* af våra grannländer, från Danmark, så utvisar dess budget, som jag här har i min hand och som är bestämd att gälla från och med den 1 April innevarande år till och med den 31 Mars nästkommande år, att för Hans Maj:ts Konungens räkning beviljats en million kronor och till det öfriga Kongl. huset 442,544 kronor. Anslaget under första hufvudtiteln är således i Danmark större än i Sverige, och detta oaktadt folkmängden der är endast hälften så stor som hos oss.

Den andra synpunkten, hvarifrån frågan kan betraktas, rörer, såsom jag nyss nämnde, hvad som i förflutna tider uti ifrågavarande hänseende varit förhållandet inom vårt eget land. Hans Exceilens Statsministern har nyss anfört åtskilliga i och för sig märkliga siffror i den vägen, men jag skall bedja att till dem få lägga några slutsatser.

Vid 1815 års riksdag — således för icke mindre än 52 år sedan — beviljade Rikets Ständer till dåvarande kronprinsen Josef Frans Oscar ett anslag af 50,000 kronor, och i Norge erhöll han samtidigt ett anslag af 64,000 kronor. Detta utgjorde tillsammans 114,000 kronor. Nu begär man åt vår nuvarande kronprins af svenska staten ett anslag af 72,000 kronor och af den norska ett anslag af 30,000 kronor, tillsammanlagdt en summa af 102,000 kronor, som således med 12,000 kronor understiger den summa, som för 52 år sedan var anslagen åt Sveriges dåvarande kronprins. Denne erhöll vidare år 1818 vid 19 års ålder — således vid samma ålder som den, i hvilken vår nuvarande kronprins befinner sig — af svenska staten ett årligt anslag af 150,000 kronor, eller mera än dubbelt så mycket, som nu är begärdt, och af den norska ett anslag af 128,000 kronor. Sveriges kronprins hade således vid denna tid ett apanage, som var vida mera än dubbelt så stort som det, hvilket är äskadt att utgå till dess nuvarande kronprins.

*Om anslag åt
H. K. H.
Kronprinsen.
(Forts.)*

Man har anfört och i synnerhet fäst sig vid den nedsättning uti anslaget, som år 1845 egde rum, då Sveriges kronprins Carl Ludvig Eugène vid 19 års ålder icke fick större anslag af svenska staten än 37,500 kronor. Hans Excellens Statsministern upplyste oss om att Norge samma år beviljade honom ett anslag af 40,000 kronor, således mera än hvad svenska staten beviljat, oaktadt regeln är, att uti anslag, som de begge rikena hafva gemensamma, Sverige deltagar med $\frac{12}{17}$ och Norge med $\frac{5}{17}$. Vid 1848 års riksdag föreslogs, att anslaget till kronprinsen skulle höjas till 150,000 kronor, men Rikets Ständer beviljade icke större anslag, än han förut åtnjutit. Men hvad gjorde då norrmännen? — Jo, de passade på och fördubblade sitt anslag, hvilket de höjde från 40,000 kronor till 80,000 kronor. Så handlade de sparsamma och demokratiska norrmännen. Ingen kan väl misstänka norska folket och norska stortinget för att icke vara tillräckligt demokratiskt, och tillräckligt sparsamt, men saken är den, att de hysa en olika åsigt om *hvar* och *när* de skola tillämpa sin sparsamhet, än en och annan i denna Kammare.

Då kronprinsen Carl Ludvig Eugène år 1850 förmälde sig, erhöll han i anslag af svenska staten 150,000 kronor och af den norska 80,000 kronor förutom de 20,000 kronor i nålpenningar, som anslagos åt kronprinsessan.

Sådan har utvecklingen af förhållandet uti ifrågavarande hänseendet varit allt sedan år 1815. Med dessa siffror, dessa fakta och denna sakernas utveckling, som jag nu antydt, för ögonen, har Utskottets majoritet, om äfven meningarne angående anslaget och om beloppets storlek varit delade, ansett lämpligast att bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Jag har intet vidare att tillägga, utan får endast påyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Johan Jönsson: Jag skall noga efterkomma Herr Dicksons förslag att afstå från ordet, och jag gör det så mycket hellre, som

Om anslag åt
H. K. H.
Kronprinsen.
(Forts.)

jag är öfvertygad, att hvar och en inom Kammaren redan stadgat sin åsigt i frågan. Jag yrkar afslag å Utskottets och bifall till Herr Ola Bösön Olssons förslag.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman. Så ofta frågor om ändring i civillistan äro före, hör man merendels långa diskussioner, och detta kan ju vara ganska godt för att bereda spaltfyllnad i tidningarne. Går jag något tillbaka i tiden, påminner jag mig, hurusom vid 1859 års riksdag, då det var fråga om att bestämma anslaget till konung Carl XV, en inom bondeståndet skarpsinnig oppositionsman, Paul Fritz Mengel — oppositionsman naturligtvis emot regeringen — med stor fyndighet och talang lyckades förmå bondeståndet att för sin del med en rösts öfvervigt nedsätta detta anslag till 500,000 kronor. Men de andra Stånden biföllo Kongl. Maj:ts proposition om ett högre anslag, och bondeståndet fick endast trösta sig med glädjen att inom sig räkna medlemmar, som i vissa tidningar berömdes för den kraft och energi, som de ådagalagt i sina försök att hushålla med statens medel. Vid 1862 års riksdag, då hela landet visste och Konungen sjelf medgaf att han till den grad var fördjupad i skulder, att han från alla håll ansattes af sina fordringsegare, hade Stats-Utskottet tillstyrkt att bevilja konungen ett extra anslag af 1 million kronor. Då hände sig att samme ärade ledamot af bondeståndet, som varit framme vid 1859 års riksdag, uppträdde och uti ett tal, som räckte en half timma, interPELLERADE Utskottets ledamöter, på hvad grund och af hvad anledning de tillstyrkt beviljandet af ett så stort anslag. Men Stats-Utskottets ledamöter voro verkligen den gången så tröga, att ingen enda af dem bevärdigade honom med ett svar, utan då han lemnade ordet, förklarades diskussionen afslutad och den föreslagna millionen beviljades utan protest från någon annan sida. Då nu enligt våra konstitutionella lagar, Sveriges kronprins är en helt och hållet sjelfständig person, kan väl icke Riksdagen undandra sig att lemna något apanage till hans underhåll då han nu uppnått myndig ålder. Huruvida åter den i sådant afseende föreslagna summan är för stor, förstår jag för min del icke att bedöma och vet verkligen icke hvad det kan kosta för en kronprins att upprätthålla sin värdighet såväl inom vårt eget land som i utlandet. Men då Kongl. Maj:t begärt denna summa och Statsrådet enhälligt tillstyrkt densamma samt inom Stats-Utskottet, som säkerligen ganska noga pröfvat förhållandena, icke mer än en enda reservant uppträdt, kan jag icke annat än med min röst biträda Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Jag skall denna gång icke yttra många ord. Jag vill endast med anledning af Herr Keys sifferuppgifter erinra, att, om man år 1815 beviljade ett högre anslag, än hvarom nu är fråga, så måste man äfven taga i beräkning att den dåvarande tronföljaren af hela den svenska nationen betraktades såsom den der räddat Sverige från fullständig undergång. Om man under sådana, alldeles särskilda förhållanden visade större frikostighet vid apanagets bestämmande, så kan detta under närvarande förändrade förhållanden icke uppställas

såsom någon regel för oss. Icke heller kan jag finna oss i någon mån skyldige att fästa afseende vid den omständigheten, att norrmännen tilläfventyrs kunna tycka att den föreslagna summan är för låg och med anledning deraf anse att det nu är vår tur att fördubbla densamma; ty om norrmännen tycka att summan är för låg, så hindrar det icke, att vi här i Sverige kunna tycka att summan är för hög. Dessutom kan den tidpunkten ej vara långt aflägsen, då vår kronprins går i gifte och då är det uppenbart att Riksdagen måste släppa till ännu högre anslag. För närvarande gäller frågan allenast ett anslag afsedt för Kronprinsens behof under hans nuvarande lefnadsställning, och det torde icke kunna förnekas att det af Herr Ola Bosson Olsson föreslagna beloppet 40,000 kronor då är fullt tillräckligt. -- Jag skall icke vidare yttra mig i ämnet.

*Om anslag åt
H. K. H.
Kronprinsen.
(Forts.)*

Herr Aug. Peterson: Jag skall inskränka mig att tillstyrka bifall till Herr Ola Bosson Olssons yrkande, då jag nemligen anser, att den af honom föreslagna summan är fullt tillräcklig för Kronprinsens närvarande behof. Jag hade visserligen ämnat yrka rent afslag å Utskottets förslag, men då inga talare före mig gjort något yrkande i enahanda riktning, inskränker jag mig, som sagdt, till att instämma med Herr O. B. Olsson.

Herr Sven Andersson: Jag skall icke tillåta mig någon diskussion uti ett så ömtåligt ämne som det förevarande, utan endast yrka den äskade summans nedsättning i enlighet med Herr Ola Bosson Olssons förslag.

Herr J. V. Lundqvist: Jag anhåller endast att få förena mig i Herr Ola Bosson Olssons yrkande.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen upptog de yrkanden, som under densamma blifvit gjorda, och gaf, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan oförändrad, dels på bifall till samma hemställan med den förändring, som Herr O. B. Olsson föreslagit, och dels på afslag; förklarande Herr Talmannen derefter, att han funnit den förstnämnda af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition antagits yrkandet på bifall till Herr O. B. Olssons ändringsförslag, en omröstningsproposition af följande lydelse uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:a punkten af utlåtandet N:o 14,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren med uteslutande ur riksstaten af det för Hennes Maj:t Enkedrottningen uppförda anslag, beviljat det för Hans Kongl. Höghet Kronprinsen af Kongl. Maj:t äskade anslag till nedsatt belopp af 40,000 kronor.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 112 ja mot 67 nej; och hade Kammaren således bifallit Utskottets hemställan i oförändradt skick.

Punkten 2.

Ang. Tullgarns kungsgård.

I anledning af Kongl. Maj:ts förslag, att Tullgarns kungsgård, hvilken af Hennes Maj:t Enkedrottningen Josephina innehafts såsom enkesäte, måtte med till densamma hörande hemman, lägenheter och inventarier, i likhet med hvad förut med Rosersbergs slott egt rum, till Kongl. Maj:ts disposition öfverlemnas, hade Utskottet, som i sammanhang med nämnda nådiga framställning till pröfning förehafte Herr *A. P. Linds* uti motionen N:o 20 framförda yrkande, att Tullgarns kungsgård med hvad dertill hörer måtte för statens räkning utarrenderas på 20 år och årliga arrendet till statsverket ingå, på anförda skäl hemställt:

“att Riksdagen må Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning på det sätt bifalla, att till disposition af Hans Maj:t Konungen för dess lifstid öfverlemnas, derest Kongl. Maj:t täcktes ett sådant erbjudande antaga, ej mindre Tullgarns slott med dertill hörande byggnader, trädgård och parkanläggningar samt inventarier, allt i enlighet med bestämmelserna i 1807 års nådiga bref, än äfven Tullgarns kungsgård jemte dermed under eget bruk nu förenade hemmanen Kårtorp, Skyttorp, Nora och Stortorp med dertill hörande torp och lägenheter; men att deremot Riksdagen beslutar, att samtliga öfriga under Tullgarn lydande hemman och lägenheter skola vid den tid, då egendomen af Hennes Maj:t Enkedrottning Josephinas sterbhus afträdes, till statsverket indragas och för dess räkning i lämpliga brukningsdelar utarrenderas, äfvensom att den till sjelfva kungsgården jemte de densamma nu underlydande hemman hörande skog skall vid samma tid öfverlemnas till skogsstyrelsen att för statens räkning förvaltas, dock med kungsgården och dermed framgent förenade hemman och lägenheter förbehållen rätt att, för så vidt sådant är med skogens bestånd förenligt, kostnadsfritt erhålla till husbehof utsyning å skogen så väl till byggnader och reparationer som till gårdsle och vedbrand.“

Rörande denna hemställan yttrade:

Grefve Sparre: Om diskussion angående den sist afgjorda frågan undvikits, skulle jag antagligen icke hafva vågat att besvära Kammaren med att afhöra ett uttalande af mina åsikter uti den nu förevarande. Men eftersom så många af Kammarens Herrar ledamöter gjort sig besvär att votera öppet i den förra frågan, så skulle jag äfven vilja göra det uti denna.

I sådant afseende ber jag då att få tillkännagifva, att den nedprutning å hvad Kongl. Maj:t i den nådiga propositionen begärt, som Stats-Utskottet i detta sitt betänkande föreslagit, förefaller mig — för att tala ren svenska, — såsom ett eländigt knussel. Om Riksdagen kan till Hans Maj:t Konungen öfverlemna dispositionsrätten af sjelfva kungsgården, utgörande 15 mantal, jemte hemmanen Kårtorp, Skyttorp, Nora och Stortorp om $6\frac{1}{3}$ mantal, eller sammanlagdt $21\frac{1}{3}$ mantal af de 34 mantal, som Tullgarn med samtliga derunder oläggande hemman och lägenheter utgör, så borde Riksdagen utan oöföretlighet kunna till Konungens disposition upplåta jemväl de återstående $12\frac{7}{8}$ mantalen. Hvarje gång Stats-Utskottets utlåtande angående regleringen af utgifterna under denna hufvudtitel blir föremål för behandling, föranleder detsamma en ledsam diskussion, och Riksdagen visar en slags grimas, som hvarken för den, hvilken frågan rörer, eller för nationen är angenäm.

Ang. Tullgarns
kungsgård.
(Forts.)

Dessutom är det obestriddt, att under den sista innehafvarinnans af Tullgarn lifstid gjorts mycket för gårdens förbättring. Särskildt hafva byggnaderna blifvit satta i ett så dyrbart skick, att det torde blifva svårt att med afkastningen af några få hemman fortfarande hålla dem i samma skick; och det kunde därför lätt hända, att blifvande innehafvare af dessa byggnader förr eller senare återlemnade dem till staten under yttrande: "sköt sjelf edra hus, jag bryr mig ej om dem."

Vidare vill jag erinra Herrarne derom, att det apanage, staten lemnat vår numera aflidna enkedrottning Josephina, blifvit af henne på ett ganska lysande sätt vedergäldt. Jag vill ej tala om det utmärkta sätt, hvarpå hon, såsom jag redan sagt, underhållit Tullgarn, utan endast omnämna de dyrbara anstalter, hon med en kostnad af omkring en million kronor inrättat, nemligen "Kung Oscars minne" här i hufvudstaden, der fattiga aktningstvårdade qvinnor på ålderdomen kunna erhålla ett godt hem, samt "Oskar-Josephina-föreningen", i närheten af hufvudstaden för moralisk förbättring af vanvårdade barn, till hvilken anstalt hon lemnat betydliga bidrag. Då således de Kongl. personer, som senast innehaft Tullgarns kungsgård, i allmänhet haft en mycket öppen hand, samt inrättat eller bidragit till välgörande inrättningar, med så betydliga summor, att räntan derå betydligt öfverstiger afkastningen af de 12 hemman, hvarom nu är fråga, så är jag af den åsigt, att om Riksdagen vill åt Hans Maj:t Konungen upplåta dispositionsrätten till Tullgarn, hvarest Han tillbragte en stor del af sin ungdom och som för öfrigt bör vara Honom särdeles kärt, såsom varande en påminnelse om hans nyligen aflidna Fru moder, bör Riksdagen icke vara till den grad småaktig, att den derifrån afskiljer dessa 12 under Tullgarn lydande hemman för att till statsverket indragas.

Jag har icke något yrkande att göra, utan har jag med detta mitt yttrande endast afsett att tillkännagifva min åsigt i frågan.

Herr Lind: Det är nu icke första gången, som frågan angående disposition för statsverkets räkning af Tullgarns kungsgård med hvad dertill hörer utgjort föremål för förhandlingar emellan Kongl. Maj:t

Ang. Tullgarns
kungsgård.
(Forts.)

och representationen. Af den i Utskottets utlåtande å sidan 4 införda underdåniga skrifvelse den 18 November 1809 från då församlade Riksdag kunna Herrarne finna, att det redan då var Rikets Ständers mening, att de till omförmälda kungsgård hörande jordegendomar *framdeles* skulle till statsverket indragas, och *endast sjelfva slottet med tillhörande trädgårdar och lustparker fortfarande stå till den Kongl. Familjens disposition.*

Oaktadt denna mening sedermera blef Rikets Ständers beslut och oaktadt det hinder för beslutets genomförande, som då förefanns, numera icke existerar, har Utskottet icke desto mindre afvikit från förenämnda beslut, då i Utskottets kläm hemställes:

att Riksdagen må Kongl. Maj:ts förevarande nådiga framställning på det sätt bifalla, att till disposition af Hans Maj:t Konungen för dess lifstid öfverlemnas, derest Kongl. Maj:t tackes ett sådant erbjudande antaga, ej mindre Tullgarns slott med dertill hörande byggnader, trädgård och parkanläggningar samt inventarier, än äfven Tullgarns kungsgård *jemte dermed under eget bruk nu förenade hemmanen Kårtorp, Skyttorp, Nora och Stortorp med dertill hörande torp och lägenheter.*

Att Utskottet kunnat framkomma med ett dylikt förslag förefaller mig, minst sagdt, besynnerligt, helst det torde vara faktiskt bevisadt, att å de statens egendomar, som stått under Konungens eller den Kongl. Familjens omedelbara disposition, jordbruket alltid blifvit skött med förlust.

Man har visserligen påstått, att, då något särskildt anslag icke blifvit äskadt till underhåll af Tullgarns lustslott, någon kostnad i detta afseende icke skulle komma att drabba statsverket; men, mine Herrar, hvar kunna vi väl taga fasta uppå att icke efter några års förlopp, sedan nybyggnaderna å egendomen börjat förfalla, vi då hafva att emotse en Kongl. proposition angående anslag för dessa byggnaders iståndsättande?

Jag har vidare funnit det ganska besynnerligt, att Utskottet icke med ett enda ord omnämnt min motion; men hufvudsakligen har jag velat nedlägga min protest, derföre att Utskottet afvikit från det af Rikets Ständer vid 1809 och 1810 årens riksdag fattade beslut, under åberopande hvaraf jag inskränker mig till yrkande om bifall till min motion eller att *hela* Tullgarns kungsgård må för statsverkets räkning uttarrenderas på 20 år och årliga arrendet deraf till statsverket ingå.

Herr Key: De tvenne föregående talarne hafva, om jag så får uttrycka mig, representerat de båda ytterligheterna. Den förste ärade talaren yrkade nemligen rent bifall till Kongl. Maj:ts förslag i oförändradt skick, under det att den andre vidhöll sin motion om Tullgarns totala slopning och indragning till statsverket.

Emellan dessa tvenne ytterligheter står Stats-Utskottets föreliggande förslag. Jag ber att få med några ord försvara detta och

att för sådant ändamål få vända mig först till den ene, och sedan till den andre af dessa båda representanter.

Ang. Tullgarns
kungsgård.

(Forts.)

Den ärade motionär, som nyss hade ordet, yrkade bifall till sin motion af innehåll:

“att Tullgarns kungsgård med hvad dertill hörer må för statens räkning utarrenderas på tjugu år och årliga arrendet till statsverket ingå.”

Jag skall först och främst, för att Herrarne må komma till insigt om Herr Linds kategoriska ståndpunkt i frågan, taga mig friheten att uppläsa motionen i dess helhet. Herrarne behöfva dervid icke befara att få höra någon tröttande och lång afhandling, ty hela motionen, oberäknadt klämman, omfattar endast elfva, ja, mine Herrar, elfva rader. Motionären säger:

Då Kongl. Maj:t i sin nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof åskat åt Sig fri disposition af Hennes Majestät Enkedrottningen Josefinas i lifstiden innehafda enkesäte, “Tullgarns kungsgård med tillhörande hemman, lägenheter och inventarier,” så har jag, vid begrundande häraf och med fästadt afseende å de årliga anslagen, kommit till den slutsats, att förenämnda kungsgård med hvad dertill hörer icke är för Hans Majestäts ekonomi behöflig, utan mera behof är at nöden att genom utarrendering af berörda egendom bereda statsverket en årlig inkomst som, åtminstone i någon mån, kan underlätta dess år efter år ökade utgifter, hvilka i synnerhet fjerde och femte Hufvudtitlarne i milliontals kronor kräfva. Alltså tager jag mig friheten vördsamt föreslå: o. s. v.

Herrarne torde häraf finna, att, *då* Kongl. Maj:t, såsom motionären uttrycker det, “åskat åt sig” öfverläten fri disposition af “Tullgarns kungsgård med tillhörande hemman, lägenheter och inventarier,” så har Herr Lind verkligen tänkt på saken. Frukten af denna tankeansträngning har emellertid varit tyvärr, att, *eftersom* Kongl. Maj:t begärt en dylik disposition af kungsgården, denna icke är för hans ekonomi behöflig, hvilket åter, omvänt, skulle innebära att, om Kongl. Maj:t *icke* begärt att få disponera kungsgården, så hade densamma snarare behöfts för hans ekonomi.

Vidare säger den ärade motionären, att en indragning af Tullgarns kungsgård skulle erfordras med anledning af de stora årliga anslagen synnerligast å fjerde och femte hufvudtitlarne, hvilka kräfva millioner. Jag vågar tro att Herr Lind gör sig en något öfverdrifven föreställning om värdet af Tullgarns kungsgård, i fall han tror, att dess indragning skulle kunna utöfva någon motvigt till nämnda utgifter.

Det var verkligen välvilliga afsigter, somföranledde Stats-Utskottet att med så lätt hand som möjligt förbigå motionärens opus, och man trodde, att motionären skulle förstå att därför hålla Utskottet räkning; men då Herr Lind nu i stället önskat att större uppmärksamhet borde fästas vid motionen och gjort sitt bästa härför, har jag å min sida tagit mig friheten att något litet tillmötesgå denna önskan.

Ang. Tullgarns
kungsgård.
(Forts.)

Hvad åter beträffar den andre ärade talaren, då jag nu vänder mig mot honom, så omnämde han, hurusom Stats-Utskottet, och i synnerhet denna Kammare vid behandlingen af första hufvudtiteln alltid "gör grimaser" och ådagalägger ett "eländigt knussel."

Jag tager mig friheten att i hans erinran återkalla, att detta "eländiga knussel" redan af 1809 års riksdag ådagalades. Uti underdånig skrivelse den 18 November 1809 angående beviljade och af statsverket anslagna utgifter till underhåll och reglering af Kongl. Maj:ts hof- och hofstallstater, yttrade nemligen då församlade Riksdag, bland annat:

"Hvad Ulriksdahls och Tullgarns Kungsgårdar angår, finna Rikens Ständer skäligt att de förblifva under nu varande innehafvares fria disposition, den förra under Hennes Kongl. Maj:ts Enkedrottningens och den sednare under Hennes Kongl. Höghet Prinsessan Sophia Albertinas, i deras öfrige lifstid; men att de sedermera böra komma under Rikens Ständers disposition, dock att slotten och byggnaderne må af Deras Majestäter och den Kongl. Familjen begagnas och på statens bekostnad underhållas, kunnande Rikens Ständer i statsverkets närvarande belägenhet ej anslå några särskilde medel till dervarande slotts och byggnaders underhåll, utöfver hvad staten härtill redan består."

Redan då var det således Rikets Ständers mening, att de till omnämnda Kongl. slott hörande jordegendomar framdeles skulle till statsverket indragas, och endast sjelfva slotten med tillhörande trädgårdar och lustparker fortfarande stå till den Kongl. Familjens disposition. Nu kan man visserligen säga, att Riksdagen nu ock borde gå den af 1809 års riksdag sålunda anvisade väg och indraga hela jordegendomen samt ställa endast slottet med tillhörande trädgårdar och parker samt ett lämpligt anslag för underhåll af dem till Kongl. Maj:ts disposition; och ovisst kan väl ock vara, om icke detta vore för Konungen i *ekonomiskt* hänseende fördelaktigare, än hvad Utskottet nu föreslagit.

De öfriga Kongl. slotten hafva till sitt underhåll anvisade årliga anslag, nemligen Drottningholms och Svartsjö slott 24,600 kronor, Gripsholms slott 5,000 kronor, Ulriksdals slott 8,250 kronor, Haga lustslott och park 8,000 kronor, Strömsholms slott 3,000 kronor samt Rosersbergs slott likaledes 3,000 kronor. Då detta sistnämnda slott med tillhörande jord är taxerad till 225,000 kronor, men Tullgarn med de hemman, som, enligt Utskottets förslag skulle dermed blifva förenade, är taxerad till 247,650 kronor, således 22,650 kronor högre än Rosersberg, och då nu tillika är ådagalagd, att för sistnämnda slotts behof ved behöfver inköpas, hvaremot Tullgarn skulle få sitt behof i detta hänseende fylldt från den till kungsgården hörande skog, synes tillgångarne för underhållet af dessa slott vara temligen lika. När anslaget till Rosersbergs slott jemte kungsgården ställdes till Kongl. Maj:ts disposition, kan jag icke påminna mig, att den ärade talaren då uttalade några funderingar om något "eländigt knussel". Det är nu visadt att Tullgarn med de hemman, som fortfarande skulle blifva

dermed förenade har ett högre taxeringsvärde än Rosersbergs slott och att nämnda kungsgård dessutom åtnjuter särskilda fördelar, dem Rosersbergs slott icke eger, och att allt detta kan anses uppgå till minst 3,000 kronor årligt värde, eller det för Rosersbergs slott härför anvisade anslag; jag tror alltså att Stats-Utskottets ståndpunkt i frågan är fullt hållbar. Skulle man deremot vilja indraga äfven de hemman, hvilka, enligt Stats-Utskottets förslag, skulle vara med kungsgården fortfarande förenade, samt ställa endast slottet med trädgård och park till Kongl. Maj:ts disposition, då blefve man ock tvungen att till detta likasom till de öfriga lustslottens underhåll anslå en lämplig underhållssumma. För min del tror jag visserligen, att det ena sättet kan vara lika bra som det andra, men jag har icke ens af Grefve Sparres argumentation funnit mig öfvertygad om att Stats-Utskottet nu gått tillväga "knusligare" än hvad förut skett helt nyligen i fråga om Rosersbergs slott och hvad redan vid 1809 års riksdag beslutades.

På dessa skäl, och i öfrigt på dem som af Utskottet anförts, anhåller jag om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Med Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning har visserligen icke afsetts att åt Hans Maj:t Konungen bereda någon ekonomisk fördel, så mycket mindre som inkomsterna af de hemman, som nu äro anslagna till Tullgarns kungsgård, icke varit tillräckliga att bestrida kostnaderna för kungsgårdens underhåll. Konungen har velat bevara den skapelse, hans föräldrar der utfört, och detta är anledningen, hvarföre han gjort ifrågavarande framställning, äfven om den för honom skulle blifva förenad med några uppoftningar. Att sådana komma att påkallas genom bifall till Stats-Utskottets förslag, tror jag vara utom allt tvifvel; men då Utskottet gjort sitt erbjudande beroende af Kongl. Maj:ts antagande, har jag för min del ingen anledning att motsätta mig Stats-Utskottets ifrågavarande förslag, som redan läser vara af Första Kammaren bifallet.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Det kunde vara öfverflödigt, att jag nu yttrade mig i denna fråga, sedan Herr Statsministern uppträdt, och icke motsatt sig Stats-Utskottets förslag, men med anledning af Grefve Sparres yttrande ber jag dock att få säga några ord i densamma. Han beskyldde nemligen Stats-Utskottet för att hafva begått knussel, då Utskottet ej tillstyrkt antagandet af Kongl. Maj:ts proposition i förevarande fråga, och detta med anledning deraf, att det skulle vara så obetydligt som Utskottet hade föreslagit afvikande från det Kongl. förslaget. Denna uppfattning om Utskottet kommer sig deraf, att den ädle grefven räknade efter en oriktig räknemetod, nemligen hemmantalet, och icke efter egendomens värde. Han nämnde, att Stats-Utskottet fråntagit slottet blott tolf hemman och kvarlemnadtjugutvå, utan bråkdelar; för att icke en sådan missuppfattning om Stats-Utskottet skall göra sig gällande, vill jag be att få hänvisa till Utskottets motivering och fästa uppmärksamheten derpå, att, enligt den beräkning, som deri förekommer, Stats-Utskottet ansett den ego-

Ang. Tullgarns
kungsgård.
(Forts.)

Ang. Tullgarns
kungsgård.
(Forts.)

rymd, hvilken skulle kvarblifva vid slottet, som består af åker och äng, utgöra 785 tunnland, då den utarrenderade jorden af samma slag, som komme att indragas till statsverket, utgör omkring 1,230 tunnland utom skogen, som består af en areal af omkring 3,500 tunnland. Således tror jag att beräkningen efter hemmantalet icke håller streck, och kan således ej hafva något värde, helst om man jemväl tager i betraktande taxeringsvärdet, då det befinnes att den egendom, hvaröfver Kongl. Maj:t skulle disponera, är värderad till 220,000 kronor och den del, som staten skulle få, till 255,000 kronor, utom det att staten skulle få disponera äfven öfver den del af skogen, som tillhör sjelfva kungsgården. Jag tror således, att den del af egendomen, som Stats-Utskottet föreslår skulle indragas till statsverket, icke är så obetydlig som man här velat göra den för att komma i tillfälle stämpla Utskottet som knusselaktigt.

Hvad åter beträffar det påståendet, att stora kostnader blifvit af förra innehafvaren nedlagda på slottet, vill jag visserligen medgifva, att så är förhållandet, men att detta skulle föranleda något berättigadt anspråk för Hans Maj:t Konungen att få öfvertaga hela egendomen, kan jag ej medgifva. Under tiden har också dess höga innehafvare dragit stora inkomster af denna betydliga egendom, och jag skulle tro, att de till stor del om ej till fulla betäckt omkostnaderna. Om så ej skett, torde orsaken sökas i förvaltningen.

De inkomster staten skulle komma att få, om egendomen indrages till statsverket, på sätt Utskottet föreslagit, tror jag således icke skola blifva så obetydliga. Arrendet för lägenheterna som staten skulle få, uppgår nu till nära 10,000 kronor, om man tager i betraktande jemväl den arbetskyldighet som utgöres till kungsgården och ej finnes omnämnd i Utskottets motivering, och som, om man beräknar efter tunnland, utgör emellan 8 à 9 kronor för tunnlandet af åker och äng. Det är naturligt, att dessa lägenheter icke för framtiden blifva utarrenderade till detta låga pris, utan att detsamma kommer att höjas högst betydligt, och jag tror att den summa man velat afpruta i fråga om första punkten i detta utlåtande, skall åtminstone till största delen komma statsverket till godo inom en icke så lång tid, om det förslag Utskottet framställt antages.

Att åter indraga alltsammans så väl slott som egendom till statsverket, på sätt motionären Herr Lind föreslagit, anser jag icke vara för enligt med god statshushållning, ty om statsverket öfvertog hela egendomen och slottet, borde man ock anvisa medel till slottets underhåll, och derjemte bekosta en dyr förvaltning, som ej efter vanligheten torde aflöpa för småsummor, och då således om man vill gå till väga på annat sätt än Stats-Utskottet föreslagit, detta skulle blifva för statsverket ofördelaktigare, och då derjemte Hans Maj:t Konungen blifvit genom Utskottets förslag satt i tillfälle på ett värdigt sätt underhålla slottet och dess omgifningar yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Talmannen tillkännagaf att han låtit utfärda anslag till fortsättning af detta sammanträde kl. 7 eftermiddagen, hvarefter ordet lemnades till

Grefve Sparre: Vid det förhållande att Herr Statsministern icke funnit anledning att motsätta sig bifall till Utskottets förslag och att detsamma redan är af Första Kammaren bifallet, har jag ingenting vidare att tillägga. Jag ber blott att med afseende å den ärade talarrens på kalmarbänken yttrande få erinra derom, att ställningen i Sverige nu är annorlunda än 1809. Det beslut Rikets Ständer då fattade var föranlett af dåvarande förhållanden. Sedan dess hafva betydliga kostnader blifvit nedlagda på Tullgarns kungsgård och, enligt hvad Herr Statsministern nu upplyst, hafva inkomsterna deraf icke räckt till att bestrida underhållskostnaderna. Under sådana förhållanden är det naturligtvis från statsverkets synpunkt ganska klokt att åt Hans Maj:ts Konungen öfverlemna omsorgen att underhålla hvad som skulle falla sig för dyrbart för staten, men huruvida ett sådant handlingssätt kan kallas liberalt, det lemnar jag derhän. Jag har emellertid icke något yrkande att göra.

*Angående
Tullgarns
kungsgård.
(Forts.)*

Herr Lind: Med afseende å Herr Keys yttrande ber jag att få nämna några ord. Herr vice ordföranden i Stats-Utskottet må häna och förlöjliga min motion bäst han vill, det får stå för hans räkning i protokollet. När det nu går så raskt undan med anslag och statsutgifterna årligen höjas, vill jag fråga den ärade vice ordföranden i Stats-Utskottet, hvad följderna skall blifva, om vi icke vilja spara på något håll. Ett gammalt ordspråk säger: "många bäckar små göra en stor å". Vi behöfva spara på alla håll. Jag yrkar fortfarande afslag å Utskottets hemställan och bifall till hvad jag i min motien föreslagit.

Öfverläggningen förklarades slutad. Enligt de meningar, som derunder förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att, med afslag å nämnda hemställan, det förslag måtte antagas, som Herr Lind uti sin i ämnet afgifna motion framlagt; och fann Herr Talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Som votering likväl begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 2:a punkten af utlåtandet N:o 14,

röstar Ja;

Den, det ej vill

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å så väl Kongl. Maj:ts proposition som Utskottets hemställan, bifallit Herr A. P. Linds motion i ämnet.

Omröstningen företogs och utföll med 158 ja mot 14 nej, hvadan Utskottets hemställan blifvit af Kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 15, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Andra hufvudtitel.

Om alderstillägg och pensionsrätt för häradshöfdingar.

I *punkten 1* hade Utskottet utlåtut sig öfver Herr *K. J. Bergs* inom Andra Kammaren afgifna motion, N:o 3, deruti föreslagits:

“att lönen för häradshöfding må, der han i minst tio år häradshöfdingebefattning innehaft och derunder mera än åtta år sjelf bestridt sin egen eller, på grund af förordnande, annan statens tjänst, förhöjas med 500 kronor och i följd deraf anslaget till alderstillägg med erforderligt belopp ökas; börande tiden för denna löneförhöjnings åtnjutande inträda för den, som redan före 1878 års början den stadgade tjänsteåldern uppnått, från och med samma års början, men eljest från och med kalenderåret näst efter det nämnda tjänsteålder blifvit uppnådd;

att häradshöfding, som icke före innevarande års utgång afsäger sig den sålunda medgifna rättigheten till löneförhöjning, skall vara förpligtad att, så snart han fyllt 70 år, eller, om det skett före 1878 års början, inom Mars månads utgång nämnda år, från sitt embete afgå, mot åtnjutande af full pension; och

att full pension för häradshöfding, då han dertill, enligt nyssnämnda stadgande eller eljest enligt de för civile embetsmän i allmänhet gällande grunder, varder berättigad, skall utgå med hela beloppet af den lön, hvaraf han vid afskedstagandet vore i åtnjutande.”

Och hade Utskottet hemställt:

att förevarande motion ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I anledning af denna hemställan anförde

Herr Berg: Ehuru min i fråga varande första och enda motion blifvit af Stats-Utskottet enhälligt afstyrkt och jag således med temligen stor sannolikhet kan förutse dess öde, så torde likväl, synnerligast som Utskottet i sammanhang med sitt afstyrkande äfven antydt, att jag genom framställandet af motionen skulle hafva beträdd ett område, som för den enskilde motionären borde vara fridlyst, det tillåtas mig att yttra några få ord till försvar så väl för mig sjelf som för min motion.

Såsom skäl för sitt afstyrkande anför Utskottet:

“Då Kongl. Majt vid 1874 års riksdag föreslog reglering af häradshöfdingarnes löneformåner, blef det uppgjorda regleringsförslaget af Riksdagen gilladt *endast med det förbehåll*, att häradshöfding ej i följd af löneregleringen erhöle större pensionsrätt än han förut egt; och vid sådant förhållande lærer den af motionären åberopade om-

ståndighet, att vid sistlidna riksdag lönerna efter i viss mån andra grunder reglerats för embets- och tjenstemän i rikets hofrätter och en del andra embetsverk, ej kunna anses innebära tillräcklig anledning att redan nu på enskild motionärs förslag vidtaga förändringar i den för häradshöfdingarne fastställda löneregleringen.“

Nu är emellertid just den omständigheten, som äfven Stats-Utskottet antydt, att Riksdagen vid sitt bifall till det uppgjorda förslaget till reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner fästat förbehåll, att derigenom ingen ändring skulle ske i häradshöfdingarnes nuvarande pensionsrätt, hufvudsakliga motivet för min motion. Då nemligen häradshöfdingarne före löneregleringens genomförande erhöllo sina inkomster hufvudsakligen i sportler samt i kontant lön af statsmedel icke uppmer mer än, om jag ej misstager mig, ett belopp af högst 75 R:dr banko, så innebär således det af Riksdagen vid bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna del fästade förbehåll, att häradshöfdingarnes pensionsrätt hädanefter skulle bibehållas vid ett belopp som motsvarade deras förra lön, eller högst 75 R:dr banko. Följden deraf måste naturligtvis blifva den, att de häradshöfdingar, som till följd af franskriden ålder blifva urståndsatta att längre sköta sitt embete, dock se sig hindrade att derifrån afgå, utan nödgas i tjensten qvarstå samt låta embetet upprätthållas af obefordrade vikarier. Och då sådant icke kan vara rätt öfverensstämmande med billighet och statens sanna fördel samt lagskipningens fromma, har jag ansett mig af min pligt uppmanad att i detta missförhållande söka vinna rättelse.

Och just derföre att det varit Riksdagen, som stadgat detta vilkor, trodde jag mig också böra företrädesvis vända mig till Riksdagen för att, med begagnande af den motionsrätt som mig grundlagsenligt tillkommer, göra värdsam framställning om vilkorets återtagande. Någon egentlig ändring i den af Kongl. Maj:t föreslagna och af Riksdagen gillade *löneregleringen* har jag icke ifrågasatt, så vida man icke vill så kalla att jag, just på det att häradshöfdingarne måtte i afseende på pensionsrätt blifva likställda med andra civila embets- och tjenstemän, hemställt, det den vid de sista löneregleringarne i allmänhet tillämpade principen af ålderstillägg måtte äfven i fråga om häradshöfdingarne göras gällande.

Att jag genom detta mitt förslag skulle på något sätt öfverskridit skyldig grannlagenhet vare sig mot Riksdagen eller Regeringen, kunde jag icke föreställa mig, så mycket mindre som jag ofta sett förslag både framställas och bifallas, hvilka stått i uppenbar strid mot beslut, som förut af Konung och föregående Riksdagar fattats; samt jag, innan jag väckte min motion, derom underrättade chefen för Justitie-departementet och af hans yttrande trodde mig kunna emotse, att förslaget åtminstone från hans sida icke skulle möta någon obenägenhet.

Efter att sålunda hafva sökt rättfärdiga mig mot Utskottets antydan derom, att jag skulle genom motionens framställande öfverskridit den enskilde motionärens befogenhet, ber jag att få tillägga några ord till rättfärdigande äfven af sjelfva motionen.

Då jag afgaf densamma, tog jag mindre hänsyn till häradshöfdingarne än till det allmännas fördel. Så länge nemligen häradshöfdin-

Om ålderstillägg och pensionsrätt för häradshöfdingar.
(Forts.)

Om ålderstill-
lägg och pen-
sionsrätt för
häradshöf-
dingar.
(Forts.)

garne äro nekade pensionsrätt, torde väl ingen förtänka dem bland dessa embetsmän, hvilka uppnått den ålder, då enligt naturens ordning arbetskrafterna aftagit och hvilat från ansträngande göromål är behöflig, att de det oaktadt qvarstå vid sina embeten samt låta dessa helt och hållet eller till större eller mindre del uppehållas af vikarier. Under ledigheten är emellertid en häradshöfding obestridligen berättigad att behålla sin lön oakortad, och då han ej heller behöfver afstå sina tienstgöringspenningar i annat fall eller för annan tid än då han har *fullständig* tienstledighet, så kan han, om han, såsom ofta är fallet, anser lönen otillräcklig för sina lefnadsbehof, genom att till namnet utöfva embetet under de mellantider, då egentliga embetsförrättningar icke ifrågakomma, och endast taga ledighet ifrån sjelfva tingen och andra större förrättningar, bereda sig tillfälle att äfven af tienstgöringspenningarne behålla en icke obetydlig del och således, åtminstone vid tiden för pensionsålderns inträdande, vinna samma förmån som jag med min motion åsyftat. Denna förmån erhålles nu emellertid på bekostnad af de vikarier, hvilka uppehålla embetet utan att åtnjuta lönen; och förutom det obetydliga ålderstillägg, som äfven någon tid före pensionsåldern kunde komma häradshöfdingarne till godo, skulle vissheten att icke behöfva på gamla dagar för sin utkomst, så att säga, taga brödet ur munnen från vikarieerne, utgöra den väsentligaste vinsten, som komme att beredas häradshöfdingarne sjelfva genom antagande af mitt förslag.

Tager jag åter hänsyn till vikariernes billiga och rättmätiga anspråk på skälig godtgörelse för sitt arbete och till det inflytande det af mig nu påpekade missförhållande ovilkorligen måste utöfva på rättskipningens behöriga gång, så gestaltar sig saken helt annorlunda. Enligt statskalendern för innevarande år äro af de i tienst varande häradshöfdingar fem födde redan under det förflytna århundradet samt hafva således uppnått den höga åldern af 77 år och derutöfver. Tretton äro födda under åren 1800—1807, och utaf dessa uppnår således den yngste i år 70 års ålder. Fjorton äro födda under åren 1808—1812. Icke mindre än tretiotvå häradshöfdingar, eller, omkring tretio procent af hela vår domarecorps på landet, skulle således, om de få lefva till början af nästa år, hafva uppnått den ålder, som för andra statens civile embets- och tienstemen medför rätt till pension, och mera än halfva antalet af dessa, eller aderton, hade till och med uppnått den åldersgräns, då man för hofrätternas ledamöter ansett nödigt föreskrifva att de ovilkorligen måste taga afsked. Med afseende å det för så väl själ som kropp ansträngande arbete, som är med häradshöfdinge-embetet förenadt, och hvilket arbete på senare tiden icke oväsentligt förökats, förefinnes det föga sannolikhet att dessa embetsmän skola mera än andra statens embets- och tienstemen vid pensionsålderns inträdande ega den arbetsförmåga och själskraft, som ju onekligen upprätthållandet af deras vigtiga kall kräfver. Man måste därför antaga, att åtminstone största delen af dessa åldriga häradshöfdingar och sannolikt icke så få jemväl af de yngre nödgas söka befrielse från utöfningen af deras embeten, och på hofrätternas ankommer det då att förordna vikarier. Redan den omständigheten,

att sålunda nära en tredjedel af de vigtiga domareplatserna på landet skola komma att uppehållas på förordnande af tillfälliga extra ordinarier, synes mig i och för sig vara för lagskipningens jemna gång särdeles betänkelig; och det betänkliga ökas än mer, när man besinnar att dessa vikarier icke hafva att påräkna högre aflöning för sin tjänstgöring än de med embetet förenade tjänstgöringspenningarne, hvilka icke äro bestämda i något visst förhållande till lönen, utan utgå i olika domsagor med olika belopp, vanligtvis ej obetydligt understigande den aflöning, som den yngste hofrättsnotarien kan påräkna och i en del domsagor icke ens belöpande sig till 1,000 kronor per år.

Det är visserligen sant, att ett dylikt förordnande äfven innebär en merit till framtida befordran, och jag erkänner villigt, att häri för mången kan ligga en mäktig driffjeder att mottaga äfven mindre väl aflönade förordnanden. Men denna driffjeder måste slappas och förlora sin kraft, i samma mån som utsigterna till befordran minskas och framställa sig endast såsom ett ovisst och aflägsset framtidsperspektiv. Och detta måste blifva förhållandet, så länge härads höfdingarne i olikhet mot andre embetsmän nödgas bibehålla sina embeten ända till dess döden kallar dem derifrån.

Af statskalendern finner man också, att de under senaste åren utnämnde härads höfdingar derförinnan redan i medeltal uppnått mer än 44 års ålder. Det kan således icke sägas vara lysande utsigter för de unge män, hvilka egna sig åt detta kall, och man må icke förundra sig öfver att mången tröttnar på vägen och söker sin utkomst inom någon af de många andra verksamhetsgrenar, som nu för tiden stå öppna för unga män med juridisk bildning. Antalet aspiranter till lediga domareförordnanden har också åtminstone inom den hofrätts jurisdiktion jag har äran tillhöra, ganska märkbart minskats. Mer än en gång under den korta tid jag haft äran förestå presidentbefattningen i nämnde hofrätt, har det, särdeles då fråga varit om förordnande i någon mer aflägsen landsort, visat sig vara med stora svårigheter förenadt att finna någon, som varit villig emottaga det samma. Och om äfven detta hittills lyckats, så befarar jag att hädanefter icke alltid så blir förhållandet. Åtminstone torde, så länge kandidaterna icke sjelfmant anmäla sig, utan snart sagdt måste letas upp, det icke kunna påräknas att nit och skicklighet kommer att utgöra den enda bestämmande grunden vid valet.

Bland de flera fördelar, hvilka afsågos med den nya löneregleringen, hvarigenom, i stället för det förutvarande aflönings sättet medelst sportler, härads höfdingarnes aflöningsförmåner bestämdes till vissa belopp, fördelade i lön och tjänstgöringspenningar, ingick också att, då vikariatsarfvodet icke vidare gjordes beroende af särskild uppgörelse mellan den ordinarie härads höfdingen och hans vikarie, hofrätterna skulle ega större valfrihet vid vikariatsförordnanden och sålunda, särdeles vid mera meriterande sådana, kunna, utan afseende å den ordinarie härads höfdingens önskan, lemna desamma åt den mest förtjente. Vid beräkningen af tjänstgöringspenningarnes belopp antog man att desamma, ehuru icke höga, likväl skulle betraktas såsom en skälig uppmuntran för unga, ogifta tjänstemän, hvilka under de första

*Om ålderstill-
lägg och pen-
sionsrätt för
härads höf-
dingar.
(Forts.)*

Om ålderstill-
lägg och pen-
sionsrätt för
häradshöf-
dingar.
(Forts.)

siegen på tjänstemannabanan, till följd af tillfälligt förfall för någon häradshöfding, hedrades med förtroendet att upprätthålla embetet. Detta gäller dock ej då förordnandet antager en mera permanent natur; och att på samma gång man, genom att neka de ordinarie häradshöfdingarne pensionsrätt, beröfvar vikarieerne all utsigt att förr än vid mannaålderns högsta gräns ernå ordinarie tjänst, tillika fordra, att de under hela denna långa tid skola på förordnande upprätthålla det maktpåliggande domareembetet, utan annan aflöning än de under sådana förhållanden otillräckliga tjänstgöringspenningarne, kan icke vara öfverensstämmande med statens värdighet och sanna fördel eller på något sätt lända till lagskipningens fromma, lika litet som det är egenadt att uppmuntra unge män att inträda och hålla sig kvar på en lefnadsbana der fordringarne så föga öfverensstämma med framtidsutsigtarna. Att söka bereda en ändring i dessa missförhållanden har varit ändamålet med min ifrågavarande motion.

Häradshöfdingeembetet intager en allt för framstående plats inom rättsinstitutionen för att icke angelägenheten skulle bjuda att snarare uppmuntra än afskräcka personer med framstående förmåga och sann duglighet att i tid egna sig deråt. Jag hoppades derföre, att det nu varande missförhållandet skulle inom Riksdagen vinna behjertande och att Riksdagen vid pröfning af denna angelägenhet icke för besparing af kostnaden för häradshöfdingarnes pensionering, skulle vilja att deras viktiga embeten saklöst under tiotals år anförtrös åt män, hvilka icke få påräkna välförtjent ersättning för sitt arbete. Emellertid är nu min motion afstyrkt af Stats-Utskottet och jag böjer mig derfor. Mina farhågor för de menliga följderna på lagskipningen af det nuvarande tillståndet hafva dock icke blifvit undanrödja. Jag får då trösta mig med tillfredsställelsen att, åtminstone i hvad på mig ankommer, hafva i tid sökt förebygga dessa följder, och med hoppet att inom en icke alltför afågsen framtid frågan skall komma att ånyo väckas till lif af någon, hvars röst kan tillvinna sig bättre gehör än min. Jag tilltror mig icke att framställa något särskildt yrkande, åtminstone icke om jag ej i någon betydligare mån lyckas vinna understöd, men i alla fall ber jag Herrarne om ursäkt att jag tagit Kammarens tid i anspråk med mitt anförande. Äfven om detta kan anses såsom ett liktal öfver en lifdömd motion, har jag likväl ansett frågan vara af den vikt, att jag icke velat låta henne såsom en själfspilling i tysthet begrafvas.

Häruti förenade sig Herrar *Asker, Westdahl, Lyth* och *Torpadie*.

Herr Clairfelt: Då vid 1874 års riksdag fråga om blåg om reglering af häradshöfdingarnes lönevillkor, tog jag mig frih. väcka motion, hvori samma fråga som den ärade motionären nu bragt på tal, nemligen nödvändigheten att stipulera en pensionsålder för häradshöfdingarne, jemväl afhandlades. Derföre må det icke förundra någon att frågans återupptagande hos mig rönt stora sympatier, synnerligen då motionen kommit från en ärad ledamot af Kammaren, som år 1874 hade plats i Konungens råd.

Detta allt oaktadt och då ingen i Stats-Utskottet understödt mo-

att sålunda nära en tredjedel af de viktiga domareplatserna på landet skola komma att uppehållas på förordnande af tillfälliga extra ordinarie, synes mig i och för sig vara för lagskipningens jemna gång särdeles betänkelig; och det betänkliga ökas än mer, när man besinnar att dessa vikarier icke hafva att påräkna högre aflöning för sin tjänstgöring än de med embetet förenade tjänstgöringspenningarne, hvilka icke äro bestämda i något visst förhållande till lönen, utan utgå i olika domsagor med olika belopp, vanligtvis ej obetydligt understigande den aflöning, som den yngste hofrättsnotarien kan påräkna och i en del domsagor icke ens belöpande sig till 1,000 kronor per år.

Det är visserligen sant, att ett dylikt förordnande äfven innebär en merit till framtida befordran, och jag erkänner villigt, att häri för mången kan ligga en mäktig driffjeder att mottaga äfven mindre väl aflönade förordnanden. Men denna driffjeder måste slappas och förlora sin kraft, i samma mån som utsigterna till befordran minskas och framställa sig endast såsom ett ovisst och aflägsset framtidsperspektiv. Och detta måste blifva förhållandet, så länge häradshöfdingarne i olikhet mot andre embetsmän nödgas bibehålla sina embeten ända till dess döden kallar dem derifrån.

Af statskalendern finner man också, att de under senaste åren utnämnde häradshöfdingar derförinnan redan i medeltal uppnått mer än 44 års ålder. Det kan således icke sägas vara lysande utsigter för de unge män, hvilka egna sig åt detta kall, och man må icke förundra sig öfver att mången tröttnar på vägen och söker sin utkomst inom någon af de många andra verksamhetsgrenar, som nu för tiden stå öppna för unga män med juridisk bildning. Antalet aspiranter till lediga domareförordnanden har också åtminstone inom den hofrätts jurisdiktion jag har äran tillhöra, ganska märkbart minskats. Mer än en gång under den korta tid jag haft äran förestå presidentbefattningen i nämnde hofrätt, har det, särdeles då fråga varit om förordnande i någon mer aflägsen landsort, visat sig vara med stora svårigheter förenadt att finna någon, som varit villig emottaga det samma. Och om äfven detta hittills lyckats, så befarar jag att hädanefter icke alltid så blir förhållandet. Åtminstone torde, så länge kandidaterna icke sjelfmant anmäla sig, utan snart sagt måste letas upp, det icke kunna påräknas att nit och skicklighet kommer att utgöra den enda bestämmande grunden vid valet.

Bland de flera fördelar, hvilka afsågos med den nya löneregleringen, hvarigenom, i stället för det förutvarande aflönings sättet medelst sportler, häradshöfdingarnes aflöningsförmåner bestämdes till vissa belopp, fördelade i lön och tjänstgöringspenningar, ingick också att, då vikariatsarfvodet icke vidare gjordes beroende af särskild uppgörelse mellan den ordinarie häradshöfdingen och hans vikarie, hofrätterna skulle ega större valfrihet vid vikariatsförordnanden och sålunda, särdeles vid mera meriterande sådana, kunna, utan afseende å den ordinarie häradshöfdingens önskan, lemna desamma åt den mest förtjente. Vid beräkningen af tjänstgöringspenningarnes belopp antog man att desamma, ehuru icke höga, likväl skulle betraktas såsom en skälig uppmuntran för unga, ogifta tjänstemän, hvilka under de första

Om ålderstillägg och pensionsrätt för häradshöfdingar.
(Forts.)

Om ålderstill-
lägg och pen-
sionsrätt för
häradshöf-
dingar.
(Forts.)

stegen på tjenstemannabanan, till följd af tillfälligt förfall för någon häradshöfding, hedrades med förtroendet att upprätthålla embetet. Detta gäller dock ej då förordnandet antager en mera permanent natur; och att på samma gång man, genom att neka de ordinarie häradshöfdingarne pensionsrätt, beröfvar vikarieerne all utsigt att förr än vid mannaålderns högsta gräns ernå ordinarie tienst, tillika fordra, att de under hela denna långa tid skola på förordnande upprätthålla det maktpåliggande domareembetet, utan annan aflöning än de under sådana förhållanden otillräckliga tjenstgöringspenningarne, kan icke vara öfverensstämmande med statens värdighet och sanna fördel eller på något sätt lända till lagskipningens fromma, lika litet som det är egenadt att uppmuntra unge män att inträda och hålla sig kvar på en lefnadsbana der fordringarne så föga öfverensstänma med framtidsutsigterna. Att söka bereda en ändring i dessa missförhållanden har varit ändamålet med min ifrågavarande motion.

Häradshöfdingeembetet intager en allt för framstående plats inom rättsinstitutionen för att icke angelägenheten skulle bjuda att snarare uppmuntra än afskräcka personer med framstående förmåga och sann duglighet att i tid egna sig deråt. Jag hoppades derföre, att det nu varande missförhållandet skulle inom Riksdagen vinna behjertande och att Riksdagen vid pröfning af denna angelägenhet icke för besparing af kostnaden för häradshöfdingarnes pensionering, skulle vilja att deras viktiga embeten saklöst under tiotals år anförtrös åt män, hvilka icke få påräkna välförtjent ersättning för sitt arbete. Emellertid är nu min motion afstyrkt af Stats-Utskottet och jag böjer mig derfor. Mina farhågor för de menliga följderna på lagskipningen af det nuvarande tillståndet hafva dock icke blifvit undanrödja. Jag får då trösta mig med tillfredsställelsen att, åtminstone i hvad på mig ankommer, hafva i tid sökt förebygga dessa följder, och med hoppet att inom en icke alltför aflägsen framtid frågan skall komma att ånyo väckas till lif af någon, hvars röst kan tillvinna sig bättre gehör än min. Jag tilltror mig icke att framställa något särskildt yrkande, åtminstone icke om jag ej i någon betydligare mån lyckas vinna understöd, men i alla fall ber jag Herrarne om ursäkt att jag tagit Kammarens tid i anspråk med mitt anförande. Äfven om detta kan anses såsom ett liktal öfver en lifdömd motion, har jag likväl ansett frågan vara af den vigt, att jag icke velat låta henne såsom en själfspilling i tysthet begrafvas.

Häruti förenade sig Herrar *Asker, Westdahl, Lyth* och *Torpadie*.

Herr Clairfelt: Då vid 1874 års riksdag fråga om fråga om reglering af häradshöfdingarnes lönevillkor, tog jag mig frih. väcka motion, hvari samma fråga som den ärade motionären nu bragt på tal, nemligen nödvändigheten att stipulera en pensionsålder för häradshöfdingarne, jemväl afhandlades. Derföre må det icke förundra någon att frågens återupptagande hos mig rönt stora sympatier, synnerligen då motionen kommit från en ärad ledamot af Kammaren, som år 1874 hade plats i Konungens råd.

Detta allt oaktadt och då ingen i Stats-Utskottet understödt mo-

*Om älderstill-
lägg och pen-
sionsrätt för
häradshöf-
dingar.
(Forts.)*

tionären, hade jag, med kännedom om den ringa grad af välvilja, som man här i Kammaren visat häradshöfdingarne, icke vågat framställa något särskildt yrkande, om det icke blifvit mig sagt att Första Kammaren enhälligt och utan omröstning bifallit senare delen af motionärens förslag, eller den om häradshöfdingarnes pensionsrätt. Jag hade trott att vi denna gång skulle vara nödsakade att nöja oss med hvad Stats-Utskottet sagt, då Utskottet synes hafva afstyrkt förslaget hufvudsakligen derföre att det kommit från enskild motionär och man fördensskull kunde ega skäl att hysa den förhoppning att, om ett sådant förslag en annan gång komme från regeringen, det skulle röna ett bättre öde; men då Första Kammaren bifallit motionen i denna del, så tager jag mig friheten yrka, att Andra Kammaren ville biträda Första Kammarens beslut samt detta på de goda och kraftiga skäl motionären framställt, samt för domarcorpsens, för lagskipningens och för landets väl.

Herr Rydin: Ehuru väl motionären förklarar, att han hållit ett liktal öfver sin motion, så och då jag hört detsamma som Herr Clairfelt, eller att Första Kammaren bifallit motionärens förslag i fråga om pensioneringen, anhåller jag att för min del få instämna i den senare delen af motionen och sålunda yrka, att Kammaren för sin del ville, i likhet med Första Kammaren, besluta: att häradshöfding, hvilken från och med början af år 1878 erhåller afsked, må ega att å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension efter enahanda grunder, som för civi e embets- och tjänstemän i allmänhet äro bestämda, samt att häradshöfding, som hädanefter utnämnes, skall vara förpligtad att, så snart han fyllt 70 år, från sitt embete afgå mot erhållande af full pension.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: I sjelfva verket torde det vara svårt att anföra något giltigt skäl, hvarför häradshöfdingarne ensamman skola vara uteslutna från den pensionsrätt, som blifvit tillerkänd snart sagt alla andra statens embetsmän, och detta så mycket mera som från landet icke sällan höras klagomål deröfver, att domsagornas förvaltande ofta öfverlemnas åt extra domare, som tidt och oita ombytas och derföre icke kunna fö värfva sig den kännedom om ortens angelägenheter och särskilda förhållanden, ej heller ega den erfarenhet öfver hufvud taget, som för en god lagskipning äro nödiga.

Då emellertid denna klagan, som hufvud-akligen borde göra sig gällande från befolkningens egen sida, icke lyckades vinna gehör vid regleringen af häradshöfdingarnes löneförmåner, utan Riksdagen sjelf fästade det uttryckliga vilkor vid beslutet om löne regleringen, att häradshöfding ej i följd deraf skulle erhålla större pensionsrätt än han förut egt, bekänner jag, att jag icke ansett någon förhoppning förefinnas att med framgång redan nu väcka förslag derom, utan att tiden borde afvaktas och behovet af en sådan reglering blifva allmänare erkänt. Från regeringens synpunkt har jag ock ansett åtskilliga andra

Om ålderstill-
lägg och pen-
sionsrätt för
häradshöf-
dingar.
(Forts.)

frågor ännu mera trängande, då i allt fall häradshöfdingarne vunnit något mera ökad trygghet för sin ålderdom än före regleringen, enär de genom densamma fått sig tillförsäkradt att, om de genom sjukdom eller ålder icke kunna förvalta sin tjänst, i allt fall få behålla hela sin lön, som förut för dem var en obetydlighet.

Jag har också tagit i betraktande att det tillfälle för unge män, som nu gifves att förvalta domsagor, bereder ett icke oväsentligt bidrag till den juridiska uppfostran här i landet. Detta får dock naturligtvis icke utsträckas så långt, att lagskipningen deraf lider, och för min del kan jag icke annat än önska, att den tid snart må komma, då pensionsrätt må beviljas åt häradshöfdingarne såsom åt andra embetsmän.

Herr Jöns Rundbäck: Låt vara att hvad åtskillige talare yttrat är sant och behjertansvärdt; jag kan dock ej finna att Stats-Utskottet kunnat komma till annat resultat, och det skulle förundra mig om Andra Kammaren gjorde det. Vi minnas alla de vilkor, som fastades vid reglerandet af häradshöfdingarnes löneförnåner; skola vi da nu på rak arm här besluta en pensionering, utan att närmare betänka huru dermed skall ställas - utan en enda skriven paragraf härom. Detta tror jag icke är tänkbart. Jag tror att Stats-Utskottet anfört alldeles tillräckliga skäl för att för det närvarande bifalla dess förslag och jag kan knappast föreställa mig att samma Riksdag som, på *grundade* skäl, hoppas jag, gjorde sådana vilkor vid häradshöfdingelönernas reglering, nu skulle vilja utan skäl på rak arm bevilja en sådan pensionering. Jag tror således att Andra Kammaren för det närvarande icke kan annat än godkänna Utskottets förslag, dertill jag nu yrkar bifall.

Herr Berg: Då jag har haft den glädjen att finna i viss mån understöd för min motion, är det naturligt att jag med nöje instämmer i det yrkande, som i sådant syfte blifvit framställt. Att det skulle kunna anses behöfvas någon synnerligt vidlyftig undersökning i fråga om förändringar af lagstadganden för beviljande af pensionsrätt åt häradshöfdingarne kan jag icke inse, enär dessa bestämmelser äro alldeles desamma som gälla för andra civile embetsmän, och hvad beträffar en värd talares yttrande att, om saken också vore behjertansvärd, det dock syntes betänkligt att på *rak arm* bevilja häradshöfdingarne pensionsrätt, så tyckes mig detta icke vara värre, än då 1874 års riksdag på rak arm förnekade häradshöfdingarne denna rätt.

Herr Carl Ifvarsson: Huruvida det kan vara fullt befogadt att under närvarande förhållanden vidtaga de af motionären föreslagna åtgärder, lemnar jag derhän. Vi sakna all annan utredning af frågan än den som förekommit under denna korta diskussion. Dessutom veta vi, att det icke är länge sedan vi förehaft frågan om reglering af häradshöfdingarnes löneförnåner, och skulle vi företaga omregleringar i dylika frågor efter så kort tid, skulle det i längden komma att förorsaka Riksdagen allt för mycket besvär och statsverket för stor kost-

nad. Vi känna äfven, att det var Kongl. Maj:ts proposition angående löneregleringen för häradshöfdingarne, som genomfördes, och det enda undantag som dervid gjordes var frågan om pensioneringen. Pensionerna till dem utgå från civilstatens pensionskassa, och utan tvifvel var det detta förhållande, som gaf anledning till att man fick höra, det deras pensionsrätt derifrån icke till följd af de förhöjda lönerna finge utvidgas; ty andra embets- och tjenstemän, som från samma kassa åtnjuta pensionsrätt, befarade att kassan i annat fall kunde komma att sakna tillgång till deras pensionering.

Det säges nu, att Första Kammaren fattat beslut i enlighet med motionärens förslag i den del det afser häradshöfdingars pensionsrätt. Jag får bekänna att, innan jag sätter tro till detta, vill jag se det förhållandet bekräftadt genom protokollsutdrag från Första Kammaren, ty inom Stats-Utskottet höjdes icke en enda röst till förmån för motionärens förslag.

Då intet förslag till ordnandet af pensionsförhållandena nu föreligger, då vi icke veta, huruvida meningen är att pensionerna skola komma att utgå från civilstatens pensionskassa eller statsverket skall tillsläppa medlen, och då icke heller i öfrigt någon utredning af de förhållanden, som kunna på frågan inverka, förekommit, torde det vara bäst att icke inlåta sig på ett förslag, som synes vara allenast helt löst ihopkonmet.

Ehuru jag ställer ett högt värde på domarecorpsens tjenstduglighet, anser jag dock att, i saknad af en utredning derom, huruvida ett verkligt behof till ifrågasatta pensionsrätten förefinnes och i brist af ett fullständigt förslag till ordnande af pensioneringen, det icke vara önskligt, att Andra Kammaren biträder det beslut som Första Kammaren säges hafva fattat, hvarföre jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Gumælius: Herr Talman! Också mig förefaller det ganska underligt, om Första Kammaren skulle ha fattat ett sådant beslut, ehuru man icke gerna bör draga det i tvifvelsmål, då flera talare så uppgifvit. Det synes mig vara, om jag så får säga, nästan något lättsinnigt att behandla ganska vidlyftiga och stora pensionsfrågor så att man, såsom en talare yttrade, "på rak arm" och utan att ega någon utredning om antal och belopp ingår på den föreslagna pensioneringen. Jag medger gerna, att det skulle vara önskvärdt, att en sådan pensionsrätt beviljades häradshöfdingarne, ehuru jag må säga, att det är något underligt att, då den nya löneregleringen så godt som nyss börjat tillämpas och vid den samma blifvit fäst ett bestämdt vilkor, man skulle vara färdig att endast på en enskild motionärs förslag och innan Kongl. Maj:t funnit sig böra göra någon framställning, stryka bort vilkoret för regleringen.

Emellertid, när frågan till Riksdagen inkommer i en annan och behörigen utredd form — något som den utan tvifvel förr eller senare gör — föreställer jag mig, att Riksdagen kommer att bifalla hvad billigt synes vara, men under närvarande förhållanden skulle jag mycket

*Om äldre still-
lägg och pen-
sionsrätt för
häradshöf-
dingar.
(Forts.)*

Om ålderstills-
 ägg och pen-
 sionsätt för
 häradshöf-
 dingar.
 (Forts.)

beklaga, om Andra Kammaren — låt vara efter föredöme af Första Kammaren, — skulle behandla denna fråga så lättvindigt. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Wieselgren: Just derföre att, såsom en af de sista talarne yttrade, denna fråga är "så stor", anser jag, att man angående densamma bör komma till ett annat resultat än han — desto hellre som de förhållanden, på hvilka den beror, icke äro från i dag eller i går, utan finnas till och äro öfverklagade sedan lång tid tillbaka.

Jag har svårt att förstå de två siste talarnes yttranden att man "icke utan orsak", såsom den ene sade och "icke utan skäl", såsom den andre talaren uttryckte sig, borde besluta i samma riktning som Första Kammaren. Ty nog anfördes både "skäl" och "orsaker" af den ärade talaren som först hade ordet i denna fråga, och hans utredning af densamma var af helt annan beskaffenhet än att man på grund deraf skulle kunna sluta att den föreslagna pensioneringen icke vore behöflig och fullt befogad. Det enda origtiga, som, enligt hvad det föreföll mig, han yttrade i sitt anförande var det, att han sade sig hålla ett "liktal" öfver sin motion, ty att denna fråga redan skulle vara af tiden, håller jag icke troligt.

Då jag emellertid förstår att utgången af den samma inom denna Kammare redan är gifven, vill jag icke längre uppehålla diskussionen, utan instämmer blott med de ärade talare, som yrkat bifall till sista momentet af motionärens förslag.

Herr Berg: Med anledning deraf att det i denna Kammare yppat sig någon tvekan, huruvida i Första Kammaren blifvit fattadt ett så beskaffadt beslut som här uppgifvits, har jag från sekreteraren i Första Kammaren begärt upplysning derom och erhållit ett så lydande svar: "Vid behandlingen af 1:sta punkten i Stats-Utskottets utlåtande N:o 15 angående reglering af 2:dra hufvudtiteln, fattade Första Kammaren följande beslut: att häradshöfding, hvilken från och med början af år 1878 erhåller afsked, må ega att å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension efter enahanda grunder, som för civila embets- och tjenstemän i allmänhet äro bestämde, samt att häradshöfding, som hädanefter utnämnes, skall vara förpligtad att så snart han fyllt 70 år, från sitt embete afgå mot erhållande af full pension. O. Brakel."

Eftersom jag nu en gång, för att meddela denna upplysning, begärt och erhållit ordet, torde det på samma gång tillåtas mig att få till Kammaren hemställa, huruvida det påståendet verkligen kan vara allvarligt menadt, att, när en motion blifvit inom laga tid väckt och till vederbörligt Utskott hänvisad, den omständigheten allena att Utskottet afstyrkt motionen, skulle innefatta tillräcklig anledning för Kammaren att utan vidare afslå densamma. För min del tror jag att Kammaren någon gång bör hafva den rättigheten att kunna frångå Utskottets mening, äfven om detta Utskott skulle vara Stats-Utskottet, hvilket i allmänhet med nit och sakkänedom behandlar de frågor, som dit hänskjutas.

Om saken hade varit af mera invecklad beskaffenhet, skulle jag hafva ansett det vara rättast att återremittera frågan till Stats-Utskottet, på det att detta måtte taga frågan i förnyad ompröfning, men just till följd af att Första Kammaren redan fattat sitt beslut och en återremiss således icke skulle tjena till något, tror jag för min del icke, att det vore farligt, om Kammaren, för så vidt den erkänner befogenheten af den gjorda framställningen, äfven ville till densamma lemna sitt bifall.

*Om älderstill-
lägg och pen-
sionsrätt för
häradshöf-
dingar.
(Forta.)*

Herr Key: Jag är mycket villig att erkänna den siste ärade talarens auktoritet i lagfrågor, genom hans egenskap af ordförande i lagberedningen och är äfven villig att tillmäta hans ord vikt och betydelse äfven i andra afseenden, men jag får säga att det förekommer mig väl mycket begärdt att fordra, det Andra Kammaren på rak arm nu skulle på grund af hans framställning och i anledning af Första Kammarens beslut, — hvilket, såsom jag nyss fått veta, tillkommit utan votering och utan att man vet huru stor eller huru liten majoritet frågan derstädes haft och hvilket beslut måhända, så att säga, tillkommit i en hastig värdning — gå ifrån det i lönerегleringsfrågan redan fattade beslutet, som, jag vågar påstå det, var grundadt — från alla håll — på sorgfälligt pröfning.

Då dertill kommer en omständighet som, ehuru redan nämnd, likväl icke blifvit tillräckligt framhållen, nemligen att, då 1874 års riksdag godkände förslaget till reglerande af häradshöfdingarnes löner, detta skedde under det uttryckliga förbehåll att häradshöfdingarne icke skulle erhålla större pensionsrätt än förut, så synes det mig icke skäl att så strax efteråt som nu, utsträcka denna pensionsrätt på sätt motionären föreslagit. Ehuru jag erkänner att det vore särdeles väl om dessa häradshöfdingstjenster gjordes mera ombytliga, så att innehafvarne af dem icke blefve för gamla och man sluppe dessa unga tillförordnade tjänstemän, som till följd af oerfarenhet och en viss förlätlig misstro till sig sjelfva, oupphörligt uppskjuta afgörandet af svårare och mera invecklade mål, på det att de icke, under de ting de sitta och der de hafva pröfningsrätt, måtte göra sig skyldiga till misstag, och hvarigenom förhållandet blifver, som sagdt, att tvifvelaktiga mål uppskjutas från det ena tinget till det andra, så — erkännande önskvärdheten af detta och tillika äfven erkännande häradshöfdingarnes obestriddliga rätt att i likhet med andra statens tjänstemän uppbära jemförlig pension — vågar jag dock påstå, att saken icke blifvit nu väckt i den ordning som vederbort, hvilket hade varit genom en Kongl. proposition, der frågan blifvit i lugn och ro framställd och utredd.

En talare på Hallandsbäuken gjorde nyss en gauska riktig anmärkning, då han sade att vi icke fått veta hvarken hvarifrån eller på hvad sätt medel till detta ändamål skulle tagas. Med ett ord, saken är icke tillräckligt utredd och därför anser jag att den både bör och kan uppskjutas, hvarför jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Om ålderstill-
lägg och pen-
sionsrätt för
häradshöf-
dingar.
(Forts.)

Herr Carl Ifvarsson: Sedan man nu här hört uppläsa ett protokollsutdrag från Första Kammaren, kan man icke längre betvilita att beslutet, som der i denna fråga fattats, är sådant som man hört uppgifvas. Jag får endast bekänna att jag förundrar mig öfver att ett sådant beslut der kunnat fattas, men man kan förstå huru ställningen der är.

Här finnas två sätt att göra opposition. Det ena är, när regeringen icke vill gå tillräckligt långt, att man beviljar mera än regeringen önskat och det andra är att vägra de anslag regeringen äskat.

Hvad nu särskildt denna fråga beträffar, förefaller mig vådan af att bifalla densamma ännu större än förut och jag får derföre förklara, att jag numera fäster större vikt vid utgången deraf än jag annars skulle hafva gjort.

För min del yrkar jag, i det skick frågan nu står, på det lifligaste bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Första Kammaren har bland annat beslutat, "att häradshöfding, hvilken från och med början af år 1878 erhåller afsked, må ega att å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension efter enahanda grunder, som för civila embets- och tjänstemän i allmänhet äro bestämda". Hafva Herrarne nu dessa grunder klara för sig? Det tror jag icke inträffar i allmänhet, utom kanske med motionären och några andra. I annat fall torde det vara skäl att först taga reda på hvilka dessa grunder äro. Jag får sjelf bekänna att jag icke är säker på huru dessa stadganden lyda rörande civile tjänstemäns pensionsrätt. Skulle man derföre redan nu bifalla det framställda förslaget om pensioner, så skulle jemväl större anslag till civilstatens pensionskassa vara erforderligt. Det har Första Kammaren icke talat om, men det skulle likväl blifva en gifven följd, ty icke kan utgifterna för ifrågakvarande pensionering utgå från det förslagsanslag, som nu finnes, ty man vet att, när det är fråga om att beräkna utgifterna under de särskilda hufvudtitlarne, så är det af vikt att veta huru stora förslagsanslagen behöfva blifva. Det är också en sak, som står i sammanhang med denna fråga.

Sedan så får jag säga, att de gamle häradshöfdingarne komma antagligen icke att få del af denna pensionsstat, ty de kunna icke afsättas och de äro icke i den kategori att de vid någon bestämd ålder kunna tvingas att afgå med pension.

Slutligen böra vi besinna att för häradshöfdingarne är det alldeles icke så illa bestämdt, som många tro. Såsom jag vill minnas, bestämdes vid den lönereglering, som för dem gjordes, att de skulle hafva 4,500 kronor i lön, tror jag, och 1,500, 1,800 eller högst 2,000 kronor i tjänstgöringspenningar, och dessutom hafva åtskilliga af dem förvaltningskostnadsbidrag uppgående ända till 3,000 kronor.

Denna lön eger en häradshöfding att under alla förhållanden uppbära och, om han är sjuklig eller ålderstigen, har han ingen svårighet att få en vikarie, som sköter tjensten mot uppbärande af tjänstgöringspenningarne, och så får det fortgå ting efter ting och tjänstens innehafvare uppbär det oaktadt sin lön. Jag vill visst icke säga att

detta är en anordning, som kan sägas vara tjenlig eller lämplig, men att så å propos, som nu tyckes vara meningen, afgöra en sak, som dock innebär mycket af beskaffenhet att vara väl värdt att tänka på, bör väl dock ej ske, och detta är anledningen hvarföre jag anser mig böra yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

*Om ålders-
tillägg och pen-
sionsrätt för
häradshöfding-
garne.
(Förta.)*

Herr E. G. Boström: Bland de skäl emot bifall till Första Kammarens beslut, som här blifvit anförda, var äfven det att den för frågans bedömande nödiga utredning fattades. Jag kan likväl icke förstå hvad det är för utredning man egentligen saknar. Man kan ju alltid taga reda på huru många häradshöfdingar, som uppnått 65 års ålder och således äro berättigade till pension. Men då ingen af dem är tvungen att taga afsked, så kanske det icke blir ens så många, som behöfva pensioner. Saken synes mig derföre under nuvarande förhållanden hjälpt dermed att man höjer det å nionde Hufvudtiteln uppförda förslagsanslag för pensioneringens bestridande samt derefter låter så många, som vilja taga afsked och äro pensionsberättigade, få pension.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på en annan sak, nemligen att, när Riksdagen beslöt förhöjning af lönerna för professorer och adjunkter vid universiteten, så skedde detta på framställning af enskild motionär och denna fråga var väl lika vigtig, som den nu förevarande.

Bland de skäl, som blifvit anförda emot Första Kammarens beslut, var äfven det som Herr Key nämde, att ifrågavarande beslut fattades utan votering och, såsom han sade, i en hastig vändning. Jag hemställer, huru vet Herr Key att beslutet tillkommit på sådant sätt; tvärtom tror jag man anser att, när ett beslut tillkommit utan votering, meningarne varit temligen enhälliga. För min del kan jag icke finna att deri ligger något giltigt skäl att anse beslutet förhastadt.

På dessa skäl får jag förorda bifall till Första Kammarens beslut.

Herr Ola Andersson: Jag tror, att den siste ledamoten af Stats-Utskottet, som hade ordet, begick ett misstag, då han sade, att han icke trodde att många af de äldre häradshöfdingarne skulle begagna sig af rättigheten att taga afsked med åtnjutande af pension. Jag tror deremot, att, om de finge hela lönen i pension, så skulle de helt säkert vara villige att afgå. Men ett annat skäl är för mig afgörande, att icke nu bevilja de ifrågasatta pensionerna, nemligen det skäl, som af en annan ledamot i Utskottet framhölls, att, innan man sett någon utredning om de belopp, som kunna erfordras, man icke kan ingå på en fråga af så betydligt omfång. Detta är just det skäl, som föraledt mig att godkänna Stats-Utskottets förslag.

För min del finner jag, å andra sidan, rätt beaktansvärdt och riktigt, att någon åldersgräns uppställes, der häradshöfdingarne äro skyldige att afgå från embetet. Det är nemligen för lagskipningens behöriga handhavande af icke ringa vikt att domaren har bekantskap med folket och förhållandena på den ort, der han har sin verksamhet. Detta sker deremot icke på de många ställen inom landet, der

Om ålders-
tillägg och pen-
sioner för
häradshöfdin-
garne.
(Forts.)

de ordinarie domarena icke sjelfve kunna sköta sina embeten, men ändock icke kunna taga afsked. Detta är förhållandet i min hemort, och ehuru jag icke kan säga annat, än att de domare, som tjenstgjort under de sista åren, varit utmärkta personer, så har det likväl alltid inträffat, att de ganska snart blifvit befordrade, och att orten derigenom fått andre domare, som saknat kannedom om befolkningen och öfriga förhållanden inom orten och behöft någon tid, innan de kunnat blifva förtrogna dermed. Den i motionen föreslagna rättigheten till pension för häradshöfdingarne är således af ganska stor vikt för befolkningen på landet, hvarföre jag äfven biträder den åsigt, som i motionen finnes uttalad, men jag vill, innan frågan afgöres, hafva någon utredning om huru saken skall komma att slå sig ut i fråga om kostnaderna för statsverket, och det är af denna orsak, som jag anser det vara olämpligt att nu bifalla motionen, hvarför jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter det propositioner gifvits i enlighet med de yrkanden, som blifvit gjorda, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.

Punkten 2.

Herr *Jan Magnusson* hade i sin motion N:o 91 föreslagit:

”att Riksdagen för sin del ville besluta, det anslaget ”tingsgästningspenningar” måtte höjas från dess nu varande belopp, 18,210 kronor 92 öre, till 192,600 kronor, att utgå med 50 kronor årligen till hvarje tjenstgörande nämndeman; och

att deremot de nu utgående anslagen, 7,181 kronor 32 öre för genom nya strafflagens införande nämnden frångångna bötesandelar och 139 kronor 2 öre till nämnden i Kopparbergs län för de inkomster den förlorat genom extra grufvehjelpens upphörande, måtte indragas.”

Utskottet hade i anledning af berörda motion hemställt:

”att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta tillse och utreda, dels huruvida icke den nämndemän nu af statsmedel tillkommande ersättning, hvilken, så vidt den är till vissa bestämda penningebelopp fastställd, borde från ett anslag utgå, numera är otillräcklig, dels ock om den godtgörelse, som derutöfver må böra för nämndemansbesväret anvisas, bör utgå af statsmedel eller om den bör af kommunen bestridas; lärande dervid jemväl böra undersökas, efter hvilka grunder ersättningen lämpligast bör beräknas, om den nemligen bör till större eller mindre del utgå med ett för hvarje nämndeman lika bestämdt belopp, eller kunna till sin helhet eller delvis afpassas efter den olika tunga, som inom olika orter är med ifrågavarande uppdrag förenad “

Efter uppläsning af Utskottets förslag yttrade:

Herr Key: Som Herrarne finna, har Stats-Utskottet i denna

punkt framställt ett ganska välbetänkt förslag till underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t. Då jag emellertid erhållit underrättelse derom, att detta skrivelseförslag fallit i Första Kammaren, så kunde kanske vara skäl att Andra Kammaren, med frångående af Utskottets framställning rörande denna skrivelse, bifölle Herr Jan Magnussons motion derom, "att Riksdagen ville för sin del besluta, det anslaget "tingsgästningspenningar" måtte höjas från dess nuvarande belopp, 18,210 kronor 92 öre, till 192,600 kronor, att utgå med 50 kronor årligen till hvarje tienstgörande nämndeman." Hvilken åsigt man än må hysa om nämndemansinstitutionen, så kan man dock icke förneka, att det anseende för oväld, som våra underrätter på landet ega, till stor del beror derpå, att dessa genom nämndemansinstitutionen står med sina rötter fästade djupt ned bland sjelfva folket. Denna institution är urgammal i Sverige och utgör i sjelfva verket en vacker motbild till juryinstitutionen i andra länder. Då dertill kommer, att, som vi veta, tingens antal blifvit betydligt förökadt — det finnes många tingslag, der man har ett ting i månaden — och i följd deraf ökade kostnader och besvär uppstått för nämndemännen, så att det blir allt svårare och svårare att finna redbara och lämpliga personer för att bekläda denna befattning, så anser jag, att hvad Stats-Utskottet framställt i den föreslagna skrivelsen, har haft mycket goda skäl för sig. Då skrivelseförslaget emellertid tyvärr förkastats af Första Kammaren, återstår för att vinna det mål, man önskar, icke något annat än att såsom en opinionsyttring bifalla sjelfva motionen, om proposition hvarå jag derföre värdsamt anhåller.

*Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)*

Herr Carl Anders Larsson: Som ett bifall till den siste talarens förslag skulle kunna gifva stöd för det påstående, att vi endast voterade af egen nytta, då ifrågavarande anslag skulle komma allmogen till godo, som i så många år till allmänhetens ganska stora belåtenhet fullgjort sitt åliggande att utan någon nämnvärd ersättning tienstgöra såsom nämndemän, och då vi godkänt Utskottets beslut i alla de punkter, som i dag blifvit föredragna, anser jag för min del, att vi kunna godkänna dess utlåtande äfven i denna punkt. För öfrigt kan jag icke finna, att vi mera nu än vid nästföregående punkt böra taga hänsyn till hvad Första Kammaren beslutat, utan fatta ett beslut efter våra egna åsikter. Som jag, för min del, godkänner Utskottets förslag, får jag äfven hemställa om bifall till detsamma.

Herr Ivar Månsson: Instämmande med Herr vice ordförauden i Stats-Utskottet samt i de skäl han för sin mening framfört, yrkar jag bifall till Herr Jan Magnussons i den föredragna punkten omhandlade motion.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Den ärade ledamoten från Östergötland har jemfört Herr Jan Magnussons nu förevarande motion med den af Herr Berg gjorda framställning, hvilken vi i näst föregående punkt behandlade, och med anledning deraf ansett att Kammaren ej bör antaga det af Herr Key framställda yrkandet. Jag tror dock, att

Om förhåll
ersättning af
nämndemän.
(Forts.)

hvar och en, som läst de begge motionerna, skall finna en betydligt större utredning i den nu föreliggande motionen än i Herr Bergs. Motionären har nemligen här alldeles bestämdt på siffran uppgifvit de kostnader, hvilka statsverket skulle åtaga sig, i händelse af bifall till hans förslag, hvilket icke var förhållandet med Herr Bergs framställning, som ock af sådan anledning helt naturligt af Kammararen afslogs, helst då härtill torde läggas, att dessa båda frågor äro af betydligt olika omfång och beskaffenhet. Har man den meningen om nämndemansinstitutionen, som åtminstone jag hyser, så skall man helt säkert erkänna den orättvisa, som länge varit rådande mot denna institution, derutinnan att innehafvarne af nämndemansbefattningarne uppburit en alltför ringa ersättning för det arbete de nedlagt i statens tjänst, och utan att behöfva misstänkas att vara påverkad af tanken på enskilda fördelar villigt gå motionärens önskningsar till mötes. Jag har sjelf aldrig varit nämndeman och kommer sannolikt icke heller att blifva det, hvadan frågan för mig icke kan hafva något personligt intresse. Men jag är öfvertygad om nödvändigheten af att bifalla motionärens förslag eller åtminstone gå i den riktning han framställt, i fall vi vilja att nämndemansinstitutionen skall upprätthållas och fortleva i folkmedvetandet på ett sådant sätt, att den kan åtnjuta landets anseende. För dem som önska motsatsen, och sådana finnas nog, förundrar jag mig ej öfver att de ogera sett ett sådant förslag, som såväl af motionären som Utskottet blifvit oss förelagdt.

Jag skulle helst hafva velat biträda Stats-Utskottets förslag till underdånig skrifvelse i ämnet, hvarigenom en ännu fullständigare utredning i frågan vunnits och en möjligen billigare och rättvisare fördelning af det begärda anslaget åstadkommits nämndemännen emellan, men vid det förhållande, att detsamma blifvit af Första Kammararen förkastadt, ser jag ingen annan utväg att lösa frågan, än att låta den komma under gemensam omröstning Kammarne emellan, för hvilket ändamål det naturligtvis är nödvändigt att Andra Kammararen för sin del bifaller sjelfva motionen.

Herr Carl Ifvarsson: För min del tror jag det vara bäst att vidhålla Stats-Utskottets skrifvelseförslag, ehuru jag väl vet, att ett bifall härtill i Andra Kammararen till ingenting skulle tjena, då detsamma beklagligtvis förkastats af Första Kammararen. Men då jag vid detta tillfälle ser ett flertal af Konungens rådgifvare vara närvarande i Kammararen, vågar jag hysa den förhoppning att, i fall vi antaga Utskottets skrifvelseförslag, frågan skall blifva föremål för deras allvarliga öfvervägande och i än mera utredt skick inkomma i form af Kongl. proposition till nästa riksdag, som då får tillfälle att besluta deröfver. Jag befarar att man eljest i afseende på denna fråga kan få skäl att använda samma uttryck som jag nyss begagnade rörande ett annat ärende, eller att man icke bör i en handvändning på stående fot fatta beslut i fråga om ett anslag. Skulle emellertid någon framställning sådan jag nu antydt icke inkomma till nästinstundande riksdag, så är det ingenting som hindrar motionären att återupptaga ämnet och rörande detsamma framlägga ett förslag, som i sig inne-

fattar frågan om ett anslag, då saken kan bli föremål för gemensam votering. Som jag dock gerna ser, att så få frågor som möjligt behöfva lösas genom gemensam votering Kamrarne emellan, så har jag ansett den form Stats-Utskottet nu begagnat vara den åtminstone för ögonblicket lämpligaste; och det är af sådan anledning jag nu yrkar bifall till punkten, sådan den af Stats-Utskottet blifvit framlagd.

*Om förhöjd
ersättning af
nämndemän.
(Forts.)*

Herr Danielsson: Äfven om man skulle kunna förebrå oss att vi tala i egen sak, tror jag icke att vi behöfva rädas därför, ty vi hafva ofta sett ledamöter af Kammaren både tala och rösta i egen sak. Hvad nu denna fråga beträffar, torde det vara allom bekant, huru mycken tid och huru mycket arbetskrafter nämndemännen måste uppoffra genom sina resor till och sitt vistande vid tingen, hvilka stundom kunna flera dagar, ja veckor hålla nämndemännen från hem och arbete. Vid sådana förhållanden må det väl icke förtänkas, om man söker bereda dem någon ersättning för deras uppoffringar, och det så mycket mindre, som vid val af nämndemän ofta inträffar att man, i följd af den hos allmogen rådande obenägenheten att åtaga sig denna befattning, nödgas lemna den åt personer, som dertill äro mindre lämpliga. För min del delar jag deras åsigt, som anse ett bifall till motionärens förslag vara det enda medel att hålla frågan vid lif, sedan Första Kammaren afslagit Utskottets hemställan, och äfven om Kammaren, efter att hafva bifallit motionen, skulle förlora i den gemensamma voteringen, står det ju, såsom Herr Ifvarsson yttrade, regeringen öppet att, så att säga, taga frågan under sitt hägn. Jag inskränker mig till att instämma uti det yrkande om bifall till motionen, som af vice ordföranden i Utskottet blifvit framställt.

Herr Jonas Peter Nilsson: Ehuru icke fullt ense med min ärade granne, vice ordföranden i Stats-Utskottet, derom att en fix summa, nemligen 50 kronor, skulle lemnas hvarje nämndeman i årlig ersättning för hans besvär, enär derigenom den oegentligheten skulle uppkomma att en nämndeman, som hade en eller en half mil till tingsstället, finge lika stor ersättning som en, hvilken hade att färdas fem à sex mil, anser jag dock, i likhet med den ärade vice ordföranden, att något bör göras i saken. Jag har sjelf varit nämndeman och vet följaktligen af erfarenhet, hvilka besvär och omkostnader äro förenade med detta uppdrag. Jag inskränker mig till att yrka bifall till Herr Keys förslag.

Grefve Sparre: Då jag begärde ordet, hade Herr Carl Ifvarsson ännu icke yttrat sig i frågan, och då jag är af samma mening med honom, kunde jag således nu inskränka mig till att instämma i hans yttrande. Jag kan dock icke underlåta att framhålla olämpligheten af ett bifall till motionärens förslag. Ingen lärer väl vilja bestrida, att det vore föga riktigt att låta hvarje nämndeman erhålla lika stor ersättning eller 50 kronor, äfven om man anser nämndemännen böra hafva någon ersättning för de besvär, som med deras befattning äro förenade, och då befattningen således icke vidare bör vara ett för-

Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)

troende- eller hedersuppdrag, torde således förslaget befinnas oantagligt. Högst oförståndigt vore det i sådant fall om Kammaren, i förbittring öfver att Första Kammaren denna gång låtit frågan falla, fattade ett beslut, som den sedan kanske komme att ångra. Utan tvifvel skall den uppmärksamhet, som frågan i allt fall väckt, i sinom tid leda till lösning af densamma. Så särdeles brådtom är det väl icke heller, att nu för ögonblicket få dessa 50 kronor beviljade, och om vi genom att bifalla motionärens förslag droge frågan under en gemensam votering, der den sannolikt komme att falla, vore ju ej dermed något vunnit. Nämndemannainstitutionen är för öfrigt en i vår rättegångsordning så viktig och betydelsefull institution, att mycket är att tänka och öfverlägga, innan Riksdagen fattar ett beslut, som kunde bidraga till att nedsätta institutionen. I likhet med Herr Carl Ivarsson är jag öfvertygad att, om frågan nu faller, Kongl. Maj:t icke skall underlåta att, då den en gång blifvit väckt, åt densamma egna sin uppmärksamhet, och då hoppas jag att den skall blifva löst på ett ändamålsenligare sätt, än om Kammaren fattade ett så förhastadt beslut, som det nu ifrågasatta. Jag instämmer således med den ärade representanten från Östergötland. Det skulle kunna få utseende af att vi fattade ett beslut i egen sak.

Jag har i likhet med en del andra talare, som i denna fråga uppträdt, icke heller varit nämndeman; det embete, jag bekläder, lägger hinder i vägen därför; men i annat fall skulle jag, om ett sådant förtroende fölle mig till del, ingalunda undandraga mig densamma. Jag hoppas äfven, att den heder och det förtroende, som ligger uti att få med rösträtt deltaga i rättens rådslag, skola af hela nationen uppfattas så betydelsefulla — hvilket också, efter hvad jag känner, är förhållandet — att vi nu icke böra af ögonblickets harn låta oss förledas att göra innehafvarne af dessa befattningar till tjestemän med en lön af hela 50 kronor om året.

Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Key: Det har nu så mycket ordats om att man härvidlag talar i egen sak, att man vore frestad tro, det Kammarrens samtliga ledamöter vore nämndemän.

Den siste ärade talaren sade att det icke vore så brådt att göra denna "kupp" såsom han uttryckte sig, utan att man borde se tiden an och afvakta hvad som från regeringens sida kunde komma att i frågan vidgöras. Ja, det kan väl icke vara så brådtom, det medger jag; men jag tror deremot att det skulle kunna vara skäl att låta förstå, att man icke heller bör hafva alltför brådtom med att afslå den ena skrifvelsen efter den andra och derigenom, såsom nu sker, uppskjuta reformfrågor år från år.

Hvad beträffar representantens från Hulland yttrande, att denna fråga skulle vara lika med den föregående, då man icke ville fatta beslut på grund af enskild motionärs framställning, får jag fasta den ärade talarens uppmärksamhet derpå att mellan dessa frågor råder en väsentlig skillnad. I den förra punkten förelåg till behandling att organisera en hel pensionsstat med sina stadgar och förbehåll, med

bestämmelser, hvarifrån penningar dertill skulle tagas o. s. v.; det fordrades således en vidlyftig procedur för att bestämma hvad som i detta fall kunde vara billigt och önskvärdt. Här återigen är frågan mycket enklare, nemligen huruvida man anser att dessa femtio kronor om året åt en nämndeman äro för mycket eller icke. Då man icke kan förneka att det senare är händelsen, tror jag för min del att vi gerna, såsom protest mot Första Kammarens afslag å skrivelseförslaget, kunna bifalla den i ämnet väckta motionen, ehuru jag villigt erkänner att skrivelsen varit en vida lämpligare åtgärd.

Att Stats-Utskottet icke framställt något positivt förslag utan blott föreslagit en skrivelse, var verkligen en grannlagenhetsåtgärd från Utskottets sida. Utskottet ville gå Första Kammaren mera tillmötes och icke positivt tillstyrka några direkta åtgärder, hvarföre Utskottets ledamöter ock samtliga förenade sig om detta skrivelseförslag. Då nu icke ens detta i Första Kammaren lyckats vinna gehör, anser jag att icke Stats-Utskottets ledamöter behöfva vidhålla den af Utskottet föreslagna skrivelsen. Jag anser att det äfven vore rätt nyttigt om Andra Kammaren genom sitt uttalande ville visa, att den Första Kammaren bör något hejda sin ilver att afslå skrivelser. Är den stundom nyttig, och det vill jag icke förneka, så är den oftare skadlig, mycket skadlig genom att i likt och olik tår från år uppskjuta den ena frågan efter den andra.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Mot en skrivelse, affattad i så försigtiga ordalag, som den af Stats-Utskottet föreslagna, har jag för min del icke något väsentligt att anmärka. Men med den vändning, som frågan nu genom det senast framställda yrkandet samt diskussionen derom fått, och då det skulle kunna inträffa att densamma komme att afgöras genom gemensam votering i hvilket fall något vidare tillfälle att deri yttra sig icke komme att erbjudas, kan jag icke underlåta att nu uttala några betänkligheter emot att Riksdagen skulle på detta sätt för ifrågavarande ändamål öka Andra Hufvudtitelns slutsumma med ett så betydligt belopp som mera än 150,000 kronor. Stats-Utskottet synes mig hafva gifvit fullgiltiga skäl för sitt afstyrkande af rent bifall till motionen. Att fixera en bestämd lön af 50 kronor för hvarje nämndeman skulle väl också af flere skäl icke kunna anses lämpligt. Men frågan är föröfrigt åtminstone efter min uppfattning icke alldeles så enkel som flere talare här påstått. Såsom vi alla veta, voro tingsgästningspenningarne från början en särskild skatt, som utgick från häradets invånare och tillgodokom nämndemän. Detta fortgick ända till dess vid någon riksdag på 1820-talet det beslut fattades, att tingsgästningspenningarne skulle ingå till statsverket, hvaremot ersättning skulle för framtiden till vederbörande utbetalas af statsmedel. För att sedermera bereda en lindring åt jordbruket beslöts vid 1841 års Riksdag att tingsgästningspenningarne, hvilka dittills utgätt i sammanhang med lagmans- och härads höfdinge-räntorne, skulle upphöra och landet derifrån befrias, men att samma anslag till ersättning för tingsgästning skulle fortfarande till nämndemän utgå. Således var det

*Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)*

*Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.*
(Forts.)

allt ditintills *landet*, som ensamt aflönade bisittarne i Häradsrätterna på samma sätt som *städerna* ännu i dag få vidkännas hela kostnaden för sina domstolar. Till landets förmån har sedermera kommit att häradshöfdingarne fått åt sig anslagne stora löner att utgå af statsverket, dertill städernas skattskyldige invånare jemväl få bidraga, utan att motsvarande förmån kommit dem till del. Skulle nu Riksdagen besluta att från statsverket utanordna ytterligare medel till nämndemäns aflöning, så fruktar jag att man skulle begå en orättvisa mot en hel del af landets befolkning nemligen städernas skattskyldige invånare. I sammanhang härmed synes mig äfven kunna sättas i fråga, om det verkligen är lämpligt att af statsmedel anvisa lön för en dylik befattning, som uteslutande tillsättes af kommunerna, eller om det icke hade större skäl för sig att, der det visade sig omöjligt att erhålla duglige nämndemän endast med anlitan af pligtanslan och den heder, som detta förtroendeuppdrag innebär, låta, på sätt Stats-Utskottet jemväl föreslagit, kommunerna i någon mån vidkännas de kostnader, som i sådant afseende kunna befinnas erforderliga.

Jag tror sålunda att Kammarern skulle handla något förhastadt, om den, utan vidare pröfning af frågan och emot de starka skäl, som Utskottet till stöd för sin ifrågavarande hemställan anfört, blott på grund af något tillfälligt missnöje med Medkammarens behandling af frågan fattade ett beslut, som sedermera måhända icke kunde fullt försvaras.

Herr Per Nilsson i Espö: Då Hans Excellens Herr Statsministern nu haft ordet, kunde jag gerna afstå från att yttra mig i frågan, men eiter som jag en gång tagit Kammarerns uppmärksamhet i anspråk ber jag att få i största korthet redogöra för min enskilda mening. Jag får då förklara att jag icke kan med min röst biträda ifrågavarande motion, emedan det synes mig ingalunda stå rätt tillsammans att då rättigheten att utse nämndemän tillkommer kommunerna, skyldigheten att aflöna samma tjenstemän skulle åligga staten. Och för öfrigt kan man vara förvissad om att, sedan staten under några år framåt utbetalt denna nu föreslagna lön till nämndemän, så skall man få höra ständigt upprepade framställningar om att denna aflöning för personer, som bekläda förtroendeuppdrag, eller hvad man vill kalla det, vore alltför ringa och att man följaktligen nödvändigt måste höja densamma. Och man skulle sålunda blifva föranlåten att tid efter annan öka lönens belopp, utan att någonsin kunna beräkna hvar gränsen härför skall träffas. För min enskilda del tycker jag att nämndemännen gerna kunna lika väl hädanefter som hittills nöja sig med den ersättning, hvartill de för vissa uppdrag alltid äro berättigade; och jag är lifligt öfvertygad om att den nu föreslagna aflöningen icke skall medföra någon förändring med afseende på den anmärkta svårigheten att för nämndemannabefattningen finna lämpliga och dertill villiga personer. Deremot anser jag det skriftvelförslag, som Stats-Utskottet framlagt, vara ganska välbetänt, emedan, om det blifver bifallet, man derigenom skulle få en utredning i frågan, hvaraf visade sig, i hvad mån kommunerna borde anses pligtige att

bidraga till sina nämndemäns aflöning. Jag kan derföre icke annat än yrka bifall till detta skrivelseförslag, eburuväl jag fullkomligt inser, att, med det beslut Första Kammaren i saken fattat, något resultat icke kan vid denna riksdag direkt vinnas. Så mycket vore dock genom ett bifall till skrivelseförslaget vunnet, att Kammaren i alla fall uttalat en grundsats, hvarpå ett fullständigt förslag i ämnet kan byggas och för en kommande Riksdag framläggas. Jag yrkar alltså bifall till Utskottets förslag.

*Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)*

Herr Jan Magnusson: Jag är Stats-Utskottet särdeles förbunden för den uppmärksamhet Utskottet egnat min motion och skulle icke hafva payrkat någon ändring i Utskottets förslag, om icke frågan tagit den vändning den nu gjort, då nemligen Första Kammaren afstyrkt den i ämnet föreslagna skrivelsen. Jag medgifver villigt att Stats-Utskottets förslag är vida lämpligare än min motion, då naturligen en enskild motionär icke kan så utreda en sak, som regeringen. Det finnes åtskilliga i sammanhang med förevarande ämne stående frågor, som jag icke i min motion vidrört, till exempel nämndemäns befrielse från krono- och hållskjuts; men jag hade tänkt mig att, om mitt förslag blefve antaget, deras befrielse i detta fall skulle upphöra och jag ansåg tiden derför nu lämplig, då den för skjutsfrågans lösning tillsatta komité ännu icke slutat sitt arbete. Här har blifvit mycket ordadt om att tala i egen sak. Jag har visserligen förut varit nämndeman, men då jag numera icke är det, torde jag icke kunna anses tala i egen sak. Men just derföre att man en längre tid varit nämndeman, känner man må hända bättre än många andra, hvilka uppoffringar denna befattning medför, i synnerhet om man har lång och svår väg till tingsstället.

Jag har i min motion omnämnt att nämndemännens godtgörelse genom tingsgästningspennningarne är i ett tingslag 64 öre, det minsta, och i ett annat 13 kronor 67 öre, det högsta, och den dem tillkommande ersättning för genom strafflagens införande frångångna bötesandelar uppgår endast till några öre på hvar. Jag hemställer huruvida denna godtgörelse kan vara lämplig, då den utgår så ojemnt och om den icke i alla händelser är för liten. Herr Grefve Sparre kallade det af mig ifrågasatta belopp af 50 kronor årligen till hvarje tjänstgörande nämndeman för en "spottstyfver". Jag ber dock få erinra honom derom att nämndemännen, som icke äro vana vid synnerligen höga löner, icke skulle anse detta belopp så obetydligt, och säkerligen skulle detta verka derhän, att många af nämndemännen skulle komma att stanna kvar vid sin befattning vida längre än som nu är händelsen. Nämndemansinstitutionens vikt har icke blifvit af någon talare bestridd, men hvarföre då icke bevilja nämndemännen någon ersättning, ehuru flera gånger motioner i detta ämne blifvit väckta under de senare riksdagarne. För att icke längre upptaga Kammarens tid inskränker jag mig till att, på de af mig och åtskilliga andra talare anfordra skäl, förena mig med dem, som yrkat bifall till den af Herr Key nu gjorda framställning.

Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)

Herr Peter Olsson: Tillåt mig få nämna, att då jag inom Stats-Utskottet biträdde dess förslag, sådant det i betänkandet nu föreligger, voro dervid följande omständigheter för mig bestämmande, nemligen *dels*, att jag ansåg nämndemans-institutionen under närvarande förhållanden vara en nyttig och gagnande inrättning, som borde genom lämpligt understöd upphjelpas, *dels* också emedan, för att bringa frågan till en tillfredsställande lösning, en ytterligare utredning deraf torde vara nödvändig. Ty, mine Herrar, det är här icke blott fråga om att fatta ett beslut, som skall göra sig gällande under endast ett eller annat år, detta beslut afser att för den närmaste framtiden se nämndemännens berättigade anspråk till godo.

Ehuru jag måste beklaga att Första Kammaren vid behandlingen af denna fråga icke efter min uppfattning fästat behörigt afseende på den rättvisa grund, hvarpå Utskottets förslag hvilat, så vill jag dock icke tillmäta det beslut, nämnde Kammare nyss fattat, någon så stor betydelse, att det kan förmå mig att afvika från Utskottets förslag, hvilket jag, på sätt jag nämnt, biträder.

Likasom jag alltså beklagar att Första Kammaren fattat förutnämnda beslut och derigenom undanskjutit frågan för tillfället, tror jag att de anmärkingar, som häremot blifvit gjorda, icke böra föranleda denna Kammare att frångå Utskottets förslag. Ty kraften af den ena Kammarens behandling af och beslut i en fråga ligger just deri att Kammaren handlar själfständigt och utan afseende på Medkammarens åtgöranden i samma fråga. Då härtill kommer, att förevarande förslag genom bifall till Utskottets betänkande icke torde komma att undanskjutas längre än ett år, samt, på sätt Hans Excellens Herr Statsministern påpekat, en utredning är nödvändig, samt det alltid måste vara för dem, hvilka om samma fråga sakna fullkomlig kännedom, en god sak att vid dess behandling kunna stödja sig på en fullständig utredning, vill jag för min del understödja deras åsigt, som yrkat bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Herr Magnus Andersson: I likhet med hvad jag vid sistlidne riksdag yttrade, då denna fråga var under behandling i Kammaren, vill jag äfven nu tillkännagifva, att det icke skulle kunnat falla mig in att yttra mig i frågan, derföre att jag i 26 år varit och ännu är nämndeman samt ett yttrande af mig således vore att tala i egen sak, om jag ej hade för afsigt att motsätta mig den föreslagna ersättningen. Jag har nemligen ej funnit nämndemansbefattningen så särdeles betungande, utan tvärtom särdeles lätt. Men äfven för den händelse att man finner uppdraget besvärligt, så tror jag för min del icke, att den föreslagna ersättningen af 50 kronor vore tillräcklig.

Från hvilken sida jag än ser saken, är det derför min önskan att intetdera af de förslag, hvarom nu är fråga, vinner bifall; och får jag på grund häraf yrka afslag så väl å Utskottets som Herr Keys förslag.

Herr Danielsson: Då vi behandlade betänkandets första punkt,

angående ålderstillägg och pensionsrätt för häradshöfdingar, märkte jag hos åtskilliga talare en ganska liflig sträfvan efter att söka framhålla de af motionären i hänseendet föreslagna åtgärder såsom medel för åstadkommande af en noggrann lagskipning. Ja, detta är ett mål, till hvars vinnande äfven jag vill medverka, ehuru ej på samma sätt som den ärade motionären; och derföre är det med en viss förvåning som jag märker att man nu, då det är fråga om nämndemännen, som ju i häradsrätten hafva samma makt och ansvar som häradshöfdingen, icke vill göra något för förbättring af deras ekonomiska ställning.

*Om förhöjd
ersättning åt
nämndeman.
(Forts.)*

Herr Grefve Sparre påstod att 50 kronor vore att betrakta såsom en spottstyfver. Ja, låt vara att han, som har en betydlig enskild förmögenhet och dessutom uppbär dryga inkomster af sitt innehafvande embete, anser sagda summa vara en spottstyfver, men nämndemannen är ingalunda af samma åsigt. Och min fullkomliga öfvertygelse är, att ett bifall till motionärens förslag skulle hafva det goda med sig att, om nämndemännen erhöle ersättning, det blefve lättare att erhålla till denna befattning fullt lämpliga personer, något som alltid borde blifva till fromma för rättskipningen.

Då vi af Hans Excellens Herr Statsministern nyss hört, att vi ej hafva att från regeringen vänta någon framställning i denna fråga, tror jag att Kammaren sjelf bör taga initiativet; och derföre yrkar jag bifall till motionärens förslag, emedan jag nu är öfvertygad om att frågan icke skulle komma närmare sin lösning genom ett beslut om aflåtande af den ntaf Utskottet föreslagna skrifvelsen.

Herr Granlund: Flere föregående talare hafva framhållit denna fråga, såsom den der vore af så ofantligt liten betydelse, emedan den endast rörde sig om beviljande af en ringa ersättning, nemligen 50 kronor till hvarje nämndeman. Men denna fråga är dock icke så liten, man synes vilja göra den. Ty om vi besinna att det finnes omkring 4,000 nämndeman i vårt land, skola vi lätt inse att summan ej blir så obetydlig. För öfrigt tror jag icke, att det vore gagneligt för nämndemansinstitutionen, att staten åtog sig att aflöna nämndemännen. I många orter är nemligen förhållandet, att, oaktadt nämndemännen nu hafva en högst ringa inkomst af sin befattning, så sitta de dock ganska länge kvar på platsen, ja, många tils de blifva allt för gamla, och om de nu finge ersättning af statsverket, så torde inträffa, att en och annan sutte allt för länge kvar, och jag tror att ombyte vid en befattning, sådan som nu är i fråga, stundom icke skadar.

Här är, såsom Herrarne torde finna af betänkandet, fråga om beviljandet af ett anslag på omkring 174,000 kronor årligen. Man yttrade för någon stund sedan vid behandling af en annan fråga, att man vore färdig att utan föregående utredning afgöra den på rak arm — men det kan verkligen med mera skäl sägas här — ty föreliggande fråga är väl icke utredd. Ännu torde åsigterna vara mycket delade derom, huruvida kommunen eller staten bör aflöna nämndemännen,

*Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)*

i fall de skola aflönas — och när så är, vore det väl, enligt min uppfattning, att fatta beslut, så att säga, på rak arm.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Hvar och en, som genomläser Stats-Utskottets föreliggande utlåtande och motionen i fråga, kan icke undgå att fästa sin uppmärksamhet vid det missförhållande, som eger rum i afseende på nämndemännens aflöning, samt deri att de dem tillkommande tingsgästningspenningar och ersättningar för dem frångångna bötesandelar utgå efter olika kategorier och af olika anslagsposter.

Den ärade motionären har åt denna fråga gifvit en utredning, som förtjenar allt erkännande, samt har bevisat att sistnämnda ersättningsbelopp äro så ojemnt fördelade, att, då t. ex. en nämndeman i ett tingslag utaf tingsgästningspenningarne erhåller endast 64 öre, erhåller en sådan i ett annat tingslag ända till 13 kronor 84 öre. Utaf ersättningen för frångångna bötesandelar erhåller nämnden i en del tingslag endast 3 à 4 kronor, eller 25 à 33 öre hvar. Jag kan således för min del icke, i likhet med Herr Grefve Sparre, anse de 50 kronor, hvarom nu är fråga, för en spottstyfver.

Jag önskar visserligen all framgång åt motionärens förslag, men då jag tror att det icke vore ett riktigt förfaringsätt att utan föregående fullständig utredning fatta beslut i en så viktig fråga som denna, så vågar jag anhålla, att Kammaren måtte, med bifall till Utskottets förslag i öfrigt, till Kongl. Maj:ts disposition ställa 5,000 kronor för åstadkommande af en sådan utredning.

Med detta tillägg yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Gustaf Jonsson: Då jag inom Utskottet med min röst bidrog till fattandet af det beslut, hvori Utskottet stannade, så skedde detta under förhoppning att detta beslut skulle vinna bifall af Kamrarnes; och jag får nu tillkännagifva min åsigt vara den, att jag anser en fullständig utredning vara af vikt för lösningen af en så viktig fråga, som den nu förevarande. Särskildt vore det af nöden att angående tingsgästningspenningarne få utrönt, huruvida kommunen må vara skyldig att dem till någon del utgöra. Emellertid, då Första Kammaren afslagit Utskottets hemställan i denna del, ser det verkligen bekymmersamt ut, huru för framtiden Riksdagens önsknings- och ekonomiska lagstiftningsfrågor skola kunna komma till Kongl. Maj:ts kännedom. Om Första Kammaren fortfar att på dylikt sätt afslå det ena förslaget efter det andra, som haft till upphofsman någon ledamot af Andra Kammaren, så tror jag detta vara ganska betänkligt, äfvensom att följderna deraf icke skola blifva de bästa. Jag skulle visserligen vilja understödja motionärens förslag, ehuru jag måste bekänna att det icke faller mig riktigt i smaken att så gå till väga, som vice ordföranden i Stats-Utskottet nu yrkat, nemligen bifall till motionen, då det visat sig att en föregående utredning af frågan är högst nödvändig, utan yrkar helt enkelt bifall till Utskottets hemställan.

Herr Aug. Pettersson: Under min uppväxttid hörde jag omtalas att åtskilliga hemma-segare inom mitt kommittentskap uppfrott

betydliga penningesummor för den hedern att blifva valda till nämndemän. Något dylikt har jag sedan dess icke hört förekomma och jag vill tillika nämna, att jag icke betalt något för att blifva vald till nämndeman, hvilken befattning jag utöfvat i fem år. Oaktadt den knappa ersättning dessa förtroendemän få uppbära, har, besynnerligt nog, hittills icke saknats kandidater till dessa befattningar. Jag kan i detta hänseende nämna, att på en kommunalstämma i min hemort uppstod en så stark täffan emellan två personer, hvilka jag känner, att frågan om hvem, som skulle få företrädet, måste afgöras genom sluten omröstning. Dock lär ingen vilja bestrida att nämndemansbestyret är ett ganska svårt onus, särdeles för dem, som hafva 4 à 5 mils väg till tingsstället. I den domsaga, jag tillhör, finnes det nämndemän, som hafva så långt till tinget som jag nyss nämnde, och för desse är det svårt nog, men de hafva ändå låtit välja sig till nämndemän och anse detta uppdrag innebära en heder, likasom äfven jag gjorde, då jag med tacksamhet mottog ett dylikt uppdrag. Men, såsom jag nämnt, tjenar den ifrågasatta aflöningen blott till att betäcka kostnaderna för den bortsutna tiden vid ett enda ting, och detta knappt. Nu är frågan om lön nog ganska riktig, men om man bestämmer den till 50 kronor för dem, som bo i samma by, som tingsstället är beläget, och för dem, som hafva 4 à 5 mil till tinget, så blifver det missnöje i hvarje fall. Jag yrkar därför bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Sjöberg: Om det lär vara en sanning, att en enskild person icke bör handla under inflytelse af dåligt lynne, torde detta gälla i ännu högre grad om en församling, sammansatt af så många kloka och förståndiga män, som ju vi sjelfve i allmänhet anse oss vara. Då nu Första Kammaren genom sitt beslut — hvilket jag, i likhet med en ärad ledamot af Stats-Utskottet, på det högsta beklagar — funnit godt att afslå Utskottets nu ifrågavarande framställning, synes mig dock deraf icke böra följa, att denna ärade Kammare skall begå ett ännu större fel genom att bifalla det förslag, motionen innebär, och som Utskottets ärade vice ordförande nu upptagit. Ett sådant bifall synes mig så mycket mindre rimligt, som Stats-Utskottet sjelft ovedersägligen ådagalagt, att motionen i sitt nuvarande skick icke kan bifallas. Utskottet har nemligen på goda grunder framhållit, bland annat, att frågan fordrar en mångsidig utredning och att här gäller fastställande af principen, huruvida staten eller kommunen eller båda tillsammans skola aflöna nämndemännen. Jag vågar ock hoppas, att icke denna Kammare skall visa Första Kammaren en sådan der — om jag så får uttrycka mig — väntjenst, utan i stället låta det förblifva vid Stats-Utskottets förslag.

I sammanhang härmed tillåter jag mig till den ärade ledamoten af Stats-Utskottet, som nyss hade ordet, hemställa, om han, med den kännedom om former och konstitutionella bruk, han städse visat sig besitta, finner det grundlagsenligt att nu väcka förslag om beviljande af ett litet anslag, till bestridande af kostnaderna för den utredning af ämnet, Utskottet ansett nödig, för att på sådant sätt söka göra frågan till föremål för så kallad gemensam votering af båda Kamrarne.

Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)

Om förhöjd
ersättning åt
nämndemän.
(Forts.)

Jag tror icke, att jag härom behöfver säga något vidare, utan endast vädja till hans egen känsla för det rätta, den jag känner alltför väl, för att föreställa mig, det han, efter att hafva blifvit uppmärksam derpå, skulle vilja ett ögonblick vidhålla detta sitt förslag, som han antagligen lika hastigt framställt, som Stats-Utskottets vice ordförande det af honom framlagda.

Herr Rydin: Då jag ser, att den ledamot af Kammaren, som väckt förslag om beviljande af ett anslag för den vidare utredningen af denna fråga, begärt ordet, kan jag nu derifrån afstå, desto mera som jag, i likhet med den nästföregående talaren, hyser den förhoppning, att förslagsställaren väl inser, att ett sådant förslag icke nu kan göras till föremål för Kammarens beslut, då motion derom icke blifvit väckt och ett sådant tillvägagående dessutom vore ett kringgående af gällande konstitutionella former.

Herr Lyttkens: Om jag, då jag begärde ordet, vetat att Herr Sjöberg skulle komma att bemöta Herr Jöns Rundbäcks förslag, så skulle jag icke besvärat Kammaren med något yttrande.

Efter Herr Statsministerns anförande har jag icke något att tillägga i hufvudfrågan. Herr Jöns Rundbäck har framkommit med ett förslag om anslag för att bringa frågan till utredning. Jag tillåter mig betvifla, att saken derigenom kan blifva föremål för gemensam omröstning, något som icke ligger i sakens natur. Jag tror icke, att vi vidare behöfva spilla många ord härpå. Om man vid hvarje lagfråga skulle kunna binda en liten anslagsfråga och således få den under gemensam votering, skulle det vara i strid med grundlagens bud och föreskrift, och ännu mer om man under en diskussion skulle kunna väcka motion om anslag för att derigenom få saken under gemensam votering. Jag vädjar till Herr Rundbäcks egen rättskänsla och tror, att när humöret lagt sig, han nog skall finna, att ett sådant förfarande icke är grundlagsenligt.

Herr Jöns Rundbäck: Herr Talman! Icke därför att jag är öfvertygad om, att mitt förslag icke är grundlagsenligt, utan mera för att gå de förhoppningar till mötes, som Herr Sjöberg uttalat, och bespara Kammaren en votering, så väl nu som framdeles, om mitt förslag bifölles — af sådan orsak, men ingalunda för formens skull, är det, som jag tager tillbaka mitt yrkande.

Överläggningen förklarades slutad, och sedan Herr Talmannen framställt propositioner i enlighet med de yrkanden, hvilka, efter det Herr Jöns Rundbäck frånträdt sin särskilda mening, återstod, bifölls Utskottets hemställan.

Som tiden långt framskridit, uppsköts den vidare föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fiden
Gustaf Westdahl.